Biblioteca Bucureştilor

10
Octombrie
1999

REVISTA ASOCIAŢIEI BIBLIOTECARILOR ŞI DOCUMENTARIŞTILOR DIN BUCUREŞTI • BIBLIOTECA MUNICIPALĂ • DIRECTOR FLORIN ROTARU

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

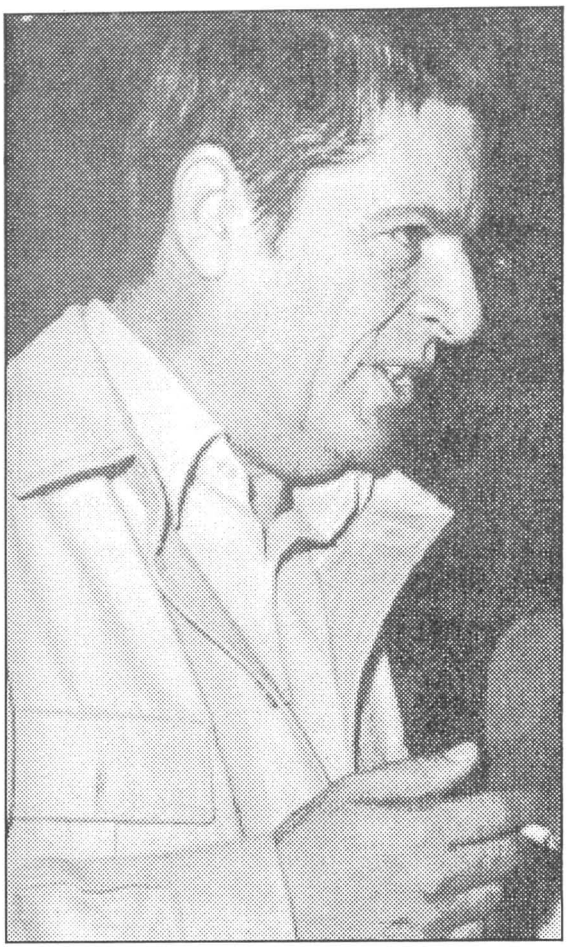

AL. ANDRIȚOIU

1929 - 1996

70 de ani de la naştere

"Anii ce-au fost şi s-au dus -
cîntece line de lebede -
din răsărit spre apus
se aplecară prea repede.

Braţul uneşte-n cuvînt
litera simplă cu stelele,
doar că pe degete sînt
tinere numai inelele.

(...) Noaptea mi-e albă şi scriu
înnobilîndu-mi tiparele,
chiar de-n pendulă-i tîrziu
şi mă-asfinţesc calendarele.

Tinere-mi sînt şi-mi vor fi
pururi bătăile inimii,
cum şi-n infern străluci,
albă, Francesca da Rimini !"

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Sumar

Bucureștii de altădată

Paul CERNOVODEANU – Călători străini ai epocii regulamentare
Michel Bouquet 2
Domenico Zannelli 2
Juliu Barasch 3
Joachim Vuici 4
Charles Doussault 5
C.A. Huch 5
Jean Vaillant 6
Ana Maria ORĂȘANU – Vechi zidiri bucureștene: Universitatea 8

Istoria cărții

Silvia PĂUN – Gheorghe D. Scraba şi Tezaurul filosofic al limbii române 10

Centenar Miguel Angel Asturias

Teofil BĂLAJ – Culoarea Luminii 14

Puncte de vedere

ZINOVIEV: "Occidentul a devenit totalitar" 17

Patrimoniu

Florin PREDA – Memorandum ... .22

Autografe contemporane

Mircea MICU – Poeme pentru mama 24

Itinerar francofon

Teofil BĂLAJ – Reparații la "Coloana Infinitului" (III) 26

Undeva, în Europa ...

Günther GEBHARDT – Etica globală în lumea divizată 27

Agenda culturală

*** Simpozionul Internațional "Perfecționarea profesională a bibliotecarilor în Europa"...36

*** Calendarul evenimentelor culturale – octombrie 1999 37

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Bucureștii de altădată

Călători străini ai epocii regulamentare

Acad. Paul CERNOVODEANU

Michel Bouquet

Un alt artist francez, cu dragoste față de români, Michel Bouquet (1807-1890), a vizitat țările noastre prin 1840, lăsând o mulțime de desene și tablouri prețioase, în acuarelă sau guașă, dintre care majoritatea au fost publicate într-un frumos *Album valaque...*, litografiat la Paris în 1843. Talentatul pictor breton, elev al celebrului David și al peisagistului Gaudin, a întreprins o călătorie în Orient în 1839, vizitând Grecia, Asia Mică, Constantinopol, iar în 1840 a luat drumul întoarcerii spre patrie prin Principatele Dunărene. În acest an îl întâlnim la București, unde șederea lui s-a caracterizat printr-o rodnică activitate artistică, redând cu măiestrie câteva din peisajele pitorești din Capitală. Dintre cele mai cunoscute desene ale lui Bouquet se numără "Bucureștii văzuți de la Curtea Arsă (Dealul Spirei)", înfățișând câmpia presărată cu ruinele fostei curți domnești, unde poposeau căruțele țăranilor, apoi "Podul Calicilor", frumos peisaj de iarnă închipuind câțiva infanteriști ce patrulează pe ulița acoperită de zăpadă și, în sfârșit, "Hanul lui Manuc", admirabilă vedere a curții vestitului han, redată cu neînchipuit talent și spirit de observație.

Domenico Zannelli

Din anul 1841 datorăm o descriere a Bucureștilor abatelui italian Domenico Zannelli. Scriitor și publicist, ajuns director al ziarului "Il giornale di Roma", abatele se specializase în problemele orientale și a făcut o călătorie de documentare prin țările române.

"Orașul București are aspectul unui sat mare" scrie Zanelli; "pe ici, pe colo, casele sunt despărțite între ele prin grădini nesfârșite. Luând ca model acest oraș, poți fixa limita dintre orașele orientale și cele occidentale; deoarece Bucureștii au câte ceva și din primele și din secundele; orașul are cam 6000 de case, zidite pe unde a apucat fiecare, fără de nici un sistem, în așa hal, că alături de un frumos palat vezi o magherniță de scânduri, iar din această cauză orașul ia un aspect puțin satisfăcător.

Dintre edificiile publice predomină asupra celorlalte palatul locuit de principele domnitor, palat ce a fost refăcut pe ruinele celui ars în 1803; apoi Turnul de foc în înălțimea căruia stă zi și noapte un paznic ce scrutează orașul, dând de veste când s-ar aprinde vreo casă; apoi Mitropolia, așezată pe un deal, de unde privirea se rotește în chip plăcut peste orașul din vale și peste o câmpie întinsă și lipsită în cea mai mare parte de vegetație.

Biserica are o înfățișare elegantă, iar pe acoperiș se văd trei turle frumoase și o cupolă, toate acoperite cu un metal vopsit în verde; apoi are 3 navate, dar destul de strâmte și prea încărcate cu podoabe; pridvorul este elegant și a fost de curând zugrăvit a fresco; dar acele picturi satisfac prea puțin privirea. În afară de Mitropolie, Bucureștii au și alte 60 de biserici zidite după același tip arhitectonic ce au toate alături casele în care stau preoții. Există și o biserică protestantă, o sinagogă și o biserică catolică, care se află sub imediata protecție a consulatului austriac. Alte clădiri de oarecare importanță mai sunt în București: spitalul întemeiat în 1835 de doamna Brancovana (sic) în care pot încăpea la 60 de bolnavi..., sala Obștei Adunări și Colegiul Sfintei Sava (sic). De altfel, unde te întorci zărești dărâmături de bordeie, date la pământ din porunca ocârmuirii, ca în locul lor să se zidească palate mai arătoase. Totuși, unele cartiere sunt elegante, străzile bine pavate, având case încăpătoare și prăvălii care expun, în ferestre frumos gătite, tot felul de mărfuri aduse mai ales din Rusia. Există și un bazar unde se văd dughene bine

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

așezate și care noaptea sunt închise cu obloane de fier.

Ulița principală a acestui oraș este Podul Mogoșoaiei, în care mai ales în zilele de sărbătoare vezi o mare mișcare de calești cât se poate de luxoase și pe care boierii din București, iubitori de lux care prea adesea le întrece puterile, le aduc din Germania ori de la Petrograd. Celelalte străzi, în general, sunt murdare, fără caldarâm; șuroaie de apă infectă și mocirloasă curg pe ele, în vreme ce altele sunt acoperite la mijloc cu scânduri groase și lungi pe sub care se scurge apa, prin niște canale înguste și care deopotrivă scot un miros respingător.

Piețele sunt puține, iar cele existente par lipsite de orice pitoresc; pe una din ele se va ridica în curând o statuie de marmură a lui Kisseleff, drept semn de recunoștință pentru numeroasele binefaceri pe care acest viteaz general rus le-a adus Valahiei câtă vreme a cârmuit-o în numele Rusiei. Hotelurile din București sunt taverne păcătoase, în care călătorul se simte destul de prost. De câțiva ani s-a deschis acolo un hotel elegant, condus de un francez, unde găsești odăi comode, curate și un tratament convenabil; acest local servește și pentru cazino. Cafenelele, afară de câteva, în care găsești ziare și biliard, sunt de modă turcească: toate înnegrite de fumul ce, neîntrerupt, iese din sutele de lulele pe care le vezi mereu în mâna mușteriilor, ce stau toată ziua ca niște automate pe băncile cele unsuroase ale localului. Există un teatru mic pentru Comedia franceză, după care valahii se dau în vânt, pentru că educația lor este exclusiv franceză. Locurile de întâlnire în zilele de sărbătoare sunt: Herăstrăul... unde nu se văd decât boieri și unde nu se aude altă limbă în afară de cea franceză, apoi grădina care se află lângă Dâmbovița, unde sunt și locuri de făcut baie, dar tare murdare; aici, în fiecare duminică, plătind la intrare câțiva gologani, locuitorii pot petrece ascultând muzica militară, dansând ori dându-se în căluși. În aceste două grădini vei găsi foarte mult lux; toți sunt îmbrăcați după moda europeană; se vede mare risipă de bani pe livrelele slugilor, pe rochiile femeilor și pe hamurile cailor. Nespus de multe sunt caleștile boierești puse la dispoziția oricui vrea să se folosească de ele. Bucureștii au o populație de 75.000 de locuitori, dar nu mi-a fost dat să văd vreun cerșetor de meserie; lumea nevoiașă este prost îmbrăcată și flămândă. Există câteva așezăminte de binefacere, printre care două spitale: cel amintit, condus de un medic italian numit Issato (sic) [de fapt Nizati] și cel al militarilor. Pentru instrucția publică, în afară de Colegiul Sf. Sava, zis curent și "Liceul", există și câteva pensionate private, școlile lancasteriene, o bibliotecă cu 7000 de volume, un muzeu de științe naturale și un seminar, pentru instruirea tineretului bisericesc. Orașul București e foarte comercial..., iar sub actualul principe se face din ce în ce mai frumos, încât nu vor trece prea mulți ani și va deveni unul din orașele cele mai importante din Orient..."

Juliu Barasch

Medicul Juliu Barasch, mai târziu așezat chiar în țara noastră, ne-a lăsat o imagine pitorească a Bucureștilor anilor 1841-1842, cu amănunte interesante despre traiul populației evreiești din Capitală, în *Itinerariul*... său prin Moldova și Muntenia: "București este un oraș enorm de mare în adevăratul sens al cuvântului. Primii săi întemeietori, ca și urmașii lor, și-au dat toate silințele spre a-i da o întindere atât de vastă. Deși nu numără decât vreo 100.000 de locuitori are o suprafață care poate găzdui cel puțin 400.000 de suflete. Abia când am văzut Bucureștii mi-am putut închipui orașele uriașe ale antichității, ca Teba, Memfis, Ecbatana, Babilon etc., cu sutele lor de porți și cu circumferințele lor de zeci de poște, orașe gigantice, pe care în zadar căutăm să le înțelegem, față de orașele populate ale Europei civilizate, ca Londra, Paris etc. unde populația nu este desigur mai mică, ca în colosurile cele mari ale antichității. Aici, ca în întregul Orient, un oraș este mai degrabă o aglomerare de locuințe izolate... Și acum mă întorc din nou la București. Populația acestui mare oraș este foarte variată, mai că aș putea spune că toate națiile și popoarele sunt reprezentate în sânul său. Miezul populației îl formează muntenii... imediat, din punct de vedere numeric, vin grecii și bulgarii, apoi nemții, mai cu seamă așa numiții sași din Transilvania, care aparțin religiei protestante... Ei sunt, în mare parte, meșteșugari, dar găsești printre ei comercianți și învățați, mai ales medici și farmaciști. Francezii și englezii sunt puțini la număr... Francezii sunt mai

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

cu seamă profesori sau preceptori în casele boiereşti mai însemnate. Ruşii sunt asemenea puţini la număr. Turci aşezaţi nu găseşti deloc...

Evreii din Bucureşti sunt împărţiţi în două comunităţi sau congregaţii... cea dintâi, congregaţia polonă, este de patru sau de cinci ori mai mare la număr decât cea spaniolă, dar îi este inferioară din punctul de vedere al însemnătăţii. Membrii comunităţii polone îşi trag obârşia din Galiţia, Polonia, Rusia şi din învecinata Moldovă... Ei îşi pot dezvolta hărnicia în toate ramurile negoţului şi ale industriei... Evreii sunt, în mare parte, meşteşugari, croitori, cizmari, tâmplari ş.a. şi se bucură de multă încredere pe lângă locuitorii creştini...

A doua comunitate israelită din Bucureşti este cea spaniolă... Ea se compune din indivizi emigraţi din Turcia europeană, mai ales din Constantinopol şi Adrianopol, din Turcia asiatică, în special din Smirna, Salonic, ba chiar în parte din Ierusalim şi în fine din câteva familii venite din Viena...

Tinerii din case mai notabile au adoptat de câţiva ani portul european sau nemţesc. Femeile se mai ţin de portul turcesc afară de câteva schimbări neînsemnate, cu alte cuvinte se mai ţin de portul femeilor israelite din întregul Orient."

Barasch îşi încheie interesantele observaţii cu o minuţioasă descriere a marii sinagoge spaniole (Bet-hatfila) din Bucureşti, clădire pătrată cu un număr însemnat de ferestre gotice, tavanul alcătuit din bârne castanii şi duşumeaua din pietre cubice.

În câteva rânduri, lipsite de însemnătate, **Ludovic Zwierkowski** (Lenoir), emisarul politic al principelui Adam Czartoryski, şeful partidului naţional polonez, zugrăvea astfel Bucureştii, unde fusese trimis să stabilească legături cu Goleştii şi Ion Câmpineanu, reprezentanţi ai opoziţiei: "Bucureştii cu 100.000 locuitori - oraşul mi se pare frumos, în genul Varşoviei, dar fără dealuri şi Vistula..." (scrisoare din 14 mai 1842).

Joachim Vuici

Scriitorul sârb Joachim Vuici, care a trecut la 23 iunie 1842 prin Bucureşti, călătorind prin Ungaria, Ţările Române şi Crimeea, ne-a lăsat o relatare destul de succintă asupra oraşului, ce cuprinde însă câteva date interesante:

"Bucureştii au 10.889 case şi locuitori, afară de clerici, 80.000, dintre care 3173 supuşi străini, 2500 evrei şi 4609 ţigani. Peste Valahia stăpâneşte Alexandru Dimitrie Ghica...; locuinţa lui este o admirabilă clădire, cu camere şi săli împodobite cu măiestrie (casele Dinicu Golescu pe Podul Mogoşoaiei). În 1842 a fost detronat, fiind înlocuit de marele logofăt Gheorghe Bibescu, la 1 ianuarie 1843, aşteptând acum întărirea de la Poartă. Mitropolitul Valachiei este Neofit, preşedintele Adunării Obşteşti... Mitropolia este frumoasă şi spaţioasă, cu hramul Sf. Dimitrie, al cărui nume se sărbătoreşte la 26 octombrie. În Capitală sunt 130 de biserici, iar în jurul ei mai sunt încă 100 de biserici (?), 26 mănăstiri, cam 7000 de preoţi. Tot aici mai sunt o biserică catolică, una luterană, una calvină, una armeană şi două sinagogi evreieşti. Pentru preoţi este un seminar. Pentru cultura superioară este un Colegiu Naţional, o bibliotecă şi o tipografie a Statului. Afară de acestea mai sunt încă 5 tipografii particulare, 5 spitale mari, un orfelinat, 10 hanuri, 100 de fabrici. În Bucureşti sunt cele mai multe consulate: austriac, rus, turc (?!), englez, spaniol (eroare!), francez, prusian, sârb. Oraşul este împărţit în 5 părţi, fiecare cu funcţionarii şi judecătorul ei. Străzile sunt tare murdare, înguste, încât cu mare greutate o căruţă poate trece pe lângă alta".

Tot din anul 1842 apare şi altă descriere a oraşului cu enumerarea monumentelor şi instituţiilor publice datorată reprezentantului consular al Austriei la Brăila, **Stephan Adolf Wilhelmi**. Dacă în această lucrare statistică apar aceleaşi binecunoscute date privind coordonatele geografice ale Bucureştilor, populaţia de 95-100.000 de locuitori, aspectele edilitare contrastante cu starea nemulţumitoare a pavajelor şi înşirarea grădinilor şi locurilor de plimbare din împrejurimi, în schimb întâlnim şi preocupări de ordin istoric, Wilhelmi anexând descrierii sale o "scurtă cronică" (Kurze Chronik) a Capitalei, expunând datele cunoscute în acea epocă (originea numelui de la Bucur, întemeierea sa în sec. XIII de către Negru Vodă, reşedinţă de vară a lui Mircea cel Bătrân în

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

1383[!], evoluția orașului sub Mihai Viteazul, Matei Basarab, Constantin Brâncoveanu ș.a.). Scurta privire statistică... a consulului austriac se mai caracterizează și printr-o adâncită expunere privind principalele instituții obștești din București, cuprinzătoare de multe date. Astfel Wilhelmi se ocupă de activitatea Comisiei medicale a Eforiei Spitalelor din Capitală, tratând apoi separat pe aceea a spitalelor Pantelimon, Filantropia, Colțea, Brâncovenesc, Militar și a instituțiilor filantropice (Casa copiilor sărmani, a cerșetorilor, a Milelor); autorul austriac trece în revistă principalele instituții de cultură (Colegiul Sf. Sava, Muzeul Național, Biblioteca, Seminarul central al Mitropoliei) și monumente religioase ale cultelor străine (Bărăția, biserica evanghelică, luterană, biserica armenească și sinagoga evreiască).

Charles Doussault

Un alt artist francez, pictorul portretist Charles Doussault, a vizitat în anii 1843-1844 țările române, după o călătorie de 3 ani în imperiul otoman; în cercurile artistice pariziene sporise în acea vreme interesul pentru Orient, încât mai toți pictorii nu erau consacrați dacă nu expuneau în saloane câteva tablouri cu subiecte în acest gen. Doussault a schițat o mulțime de colțuri și aspecte pitorești din vechiul București, dintre care amintim: "O stradă în oraș" (*Une rue de Bucharest*), "Turnul Colții" (*La Tour de Koltza*), ruină intrată în legendă, "Steaua" (*La Steoa*) înfățișând copiii dintr-o mahala mergând cu colindul și, în sfârșit, "O serată la principele Domnitor" (*Une soirée chez le Prince regnant*) reprezentând saloanele curții lui Bibescu cu ocazia unei recepții date în cinstea principelui Albrecht al Prusiei (1809-1872), sosit la 3 iulie 1843 în Capitală. Aceste desene au fost toate publicate în *Album moldo-valaque*, apărut la Paris în 1848, sub îngrijirea fostului consul francez la București, Adolphe Billecocq.

C.A. Huch

Diplomatul german, C.A. Huch, fost consul prusian în Moldova (1826-1842), a publicat la Leipzig în 1844 o importantă lucrare asupra Principatelor Dunărene, în care a relevat îmbunătățirile aduse capitalei Țării Românești în vremea domniei lui Alexandru Ghica și a subliniat și progresele culturale înregistrate. Astfel "Ghica a dispus să se paveze străzile orașului București cu piatră, și în acest chip nu numai că a făcut foarte mult pentru înfrumusețarea lui, dar l-a ferit pe viitor de miasmele care mai înainte vreme infectau aerul și făceau ca petrecerea în acel oraș să fie vătămătoare sănătății. Căci în locul pietrelor, străzile orașului erau așternute cu un fel de pod alcătuit din bârne de stejar, sub care se aflau canalele pentru scurgerea necurățeniilor..." Huch relatează apoi preocuparea autorităților comunale de a moderniza și înfrumuseța orașul, înmulțind și numărul instituțiilor de folos obștesc ca spitale, școli, așezăminte de binefaceri, orfelinate etc. Huch a mai relevat existența în oraș a 4 seminarii cu câte 150 de elevi, a unei biblioteci publice, a unei librării bine înzestrate cu cărți străine, ținută de germanul Friedrich Walbaum și a unui Muzeu de științe naturale. Lucrarea lui Huch este un studiu bine documentat cuprinzând date precise și aprecieri juste, deși expunerea privitoare la București este destul de sumară.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Jean Vaillant

Tot în 1844 s-a publicat la Paris o importantă operă asupra țării noastre *La Roumanie...*, alcătuită de către cunoscutul învățat francez filo-român, Jean A. Vaillant (1804-1886), fost profesor la Colegiul Sf. Sava din București, încă din 1829. Intelectual progresist, cu largi vederi democratice, legat de reprezentanții de seamă ai societății politice secrete revoluționare "Frăția", N.Bălcescu, E. Murgu, Gh. Filipescu, Câmpineanu și alții, care năzuiau la înfăptuirea de reforme politice și sociale în Principatele Dunărene, Vaillant a fost părtaș la complotul din anul 1840 împotriva lui Alexandru Ghica, fiind nevoit să părăsească țara, expulzat din ordinul autorităților la 2 august 1841. El s-a refugiat în Transilvania, la Sibiu, dar a fost silit să plece și de acolo, din pricina guvernului austriac, care nu vedea cu ochi buni șederea lui pe teritoriul monarhiei habsburgice. Vaillant s-a reîntors la Paris unde a publicat lucrarea sa cu privire la istoria, așezarea geografică, starea socială, economică, politică, culturală și religioasă a poporului român. De la *Istoria Daciei Transalpine* a lui Sulzer nu s-a mai alcătuit o operă de atari proporții, privitoare la Principatele Române, încât apariția cărții lui Vaillant a avut un răsunet larg, contribuind la formarea unei opinii publice favorabile lor în Franța și a pregătit mai ales terenul politic pentru sprijinirea Unirii Principatelor, ideal ce începuse să preocupe spiritele luminate din Muntenia și Moldova. Lucrarea lui Vaillant a adus date noi cu privire la orașul București, arătând creșterea populației Capitalei și înmulțirea instituțiilor de folos obștesc, pe temeiul unor date extrase din statistici mai recente. Observațiile asupra aspectului general al orașului și al contrastelor bine cunoscute sunt pline de interes, condamnând inegalitatea socială și diferențele de clasă ce opuneau pe asupriți exploatatorilor.

"Bucureștii sunt așezați la 44° 27' lat. nord. și 23° 48' long. est.", își începe expunerea profesorul francez, "într-un șes întins, din care câteva povârnișuri scoboară lin până la malurile Dâmboviței... El are 5 cartiere, după cele 5 mari străzi, care se prelungesc până la margini. Spațiul dintre ele îl formează mahalalele, care nu sunt încă pavate și nici nu vor fi multă vreme; mahalalele se subîmpart în 86 de parohii, purtând fiecare numele unei biserici. Fiecare cartier are comisarul, subcomisarii, epistații și vătășeii săi. Orașul este luminat în centru, în cartierul comercial și în principalele străzi prin 722 felinare, mai totdeauna stinse, iar paznicii de noapte asigură liniștea cetățenilor... Bucureștii au și două turnuri înalte, numite foișoare, de unde noaptea veghează paznicii pentru a vesti incendiile. Pentru stingerea focului, agia și comisariatele orașului au următorul personal:

Pompieri	17	Pompe	16
Săpători	60	Sacale	16
Sacagii	16	Cai	36

Sunt trei poște pentru scrisori: Moldo-valahă, austriacă și rusă. Prima pentru interior, a doua pentru Occident, iar a treia pentru Rusia și Orient. Se numără în București: Boieri: 12.690; Slujitori: 9804; Preoți: 1280; Călugări: 137; Oameni de rând: 60.000; Străini europeni: 4800; Ungureni: 3600; Evrei: 4800; Țigani: 8777. Total: 105.888.

Se numără apoi în București:

Case	10.050	Colegii	2
Hoteluri	20	Pensioane	3
Mănăstiri	26	Școli	80
Biserici ortodoxe	130	Tipografii	4
Biserici catolice	1	Litografii	1
Biserică armeană	1	Trăsuri	1775
Biserici Reformate	2	Căruțe	7502
Sinagogi	5	Cai	18.930
Hanuri	20	Birje	70
Seminarii	2	Teatru străin	1

... Cea mai mare parte a caselor n-au decât un singur cat, la fel ca și hanurile. În general, afară de câteva biserici frumoase, clădirile nu sunt decât niște mase informe de cărămizi, fără nici o structură.

Se pot vedea totuși la București: Spitalul Brâncovenesc, Spitalul Colțea, cu turnul în ruină, ridicat în 1715 de soldații lui Carol al XII-lea, mănăstirea Sf. Gheorghe, care ar fi trebuit să fie reședință domnească și Hanul lui Manuc Bey, mare caravanserai, cu două caturi, cu un cerdac dublu și care, bine restaurat, ar oferi privelișteа cea mai pitorească din această întinsă capitală. Bucureștii au zugrăvite pe zidurile lor, în interior, moravurile asiatice iar în exterior moda europeană. Este un

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

mare sat, fără limite determinate, cu uliţi fără nume, cu mahalale tainice, având o circumferinţă de 4 leghe. Se văd mlaştini unde orăcăie broaştele, maidane unde ţiganii îşi întind corturile, cartiere joase, inundate în fiecare primăvară, un pavaj desfundat în care te acoperi de noroi până la gleznă; câteva case frumoase, mai mult conace decât case boiereşti, iar în mijlocul tuturor acestora, trăsuri zilnice, trase de cai frumoşi şi înăuntru femei elegante... Peste tot căruţe cu lemne şi fân, boi slăbiţi de muncă, ţărani îmbrăcaţi cu cojoace, ţigani pe jumătate goi sau în zdrenţe, peste tot contrastul neîncetat al mizeriei şi al luxului; cocioabe alături de palate, bogaţii în trăsuri şi săracii în noroi, iar, în schimb, vara cu toţii cufundaţi în praful ce acoperă oraşul".

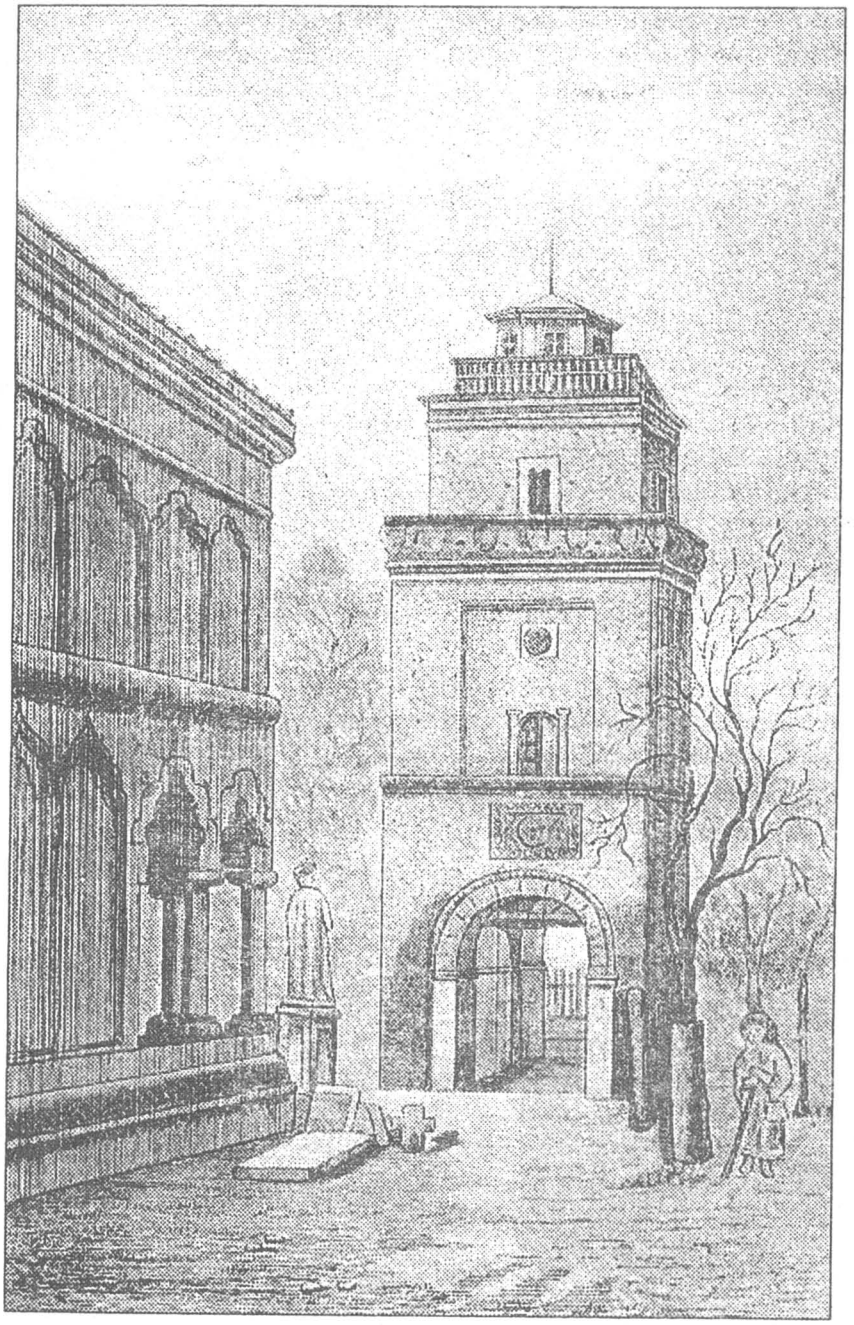

Turnul Colţei

Din Albumul *Bucureştii vechi. Documente iconografice*

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Vechi zidiri bucureștene: Universitatea

Ana Maria ORĂȘANU

La 10 octombrie 1857 se punea piatra de temelie a clădirii Universității, plănuită inițial ca Palat al Academiei. Era un moment important în istoria învățământului superior românesc, dar și o inițiativă ce avea să transforme substanțial întreaga zonă a amplasamentului (actuala Piață a Universității).

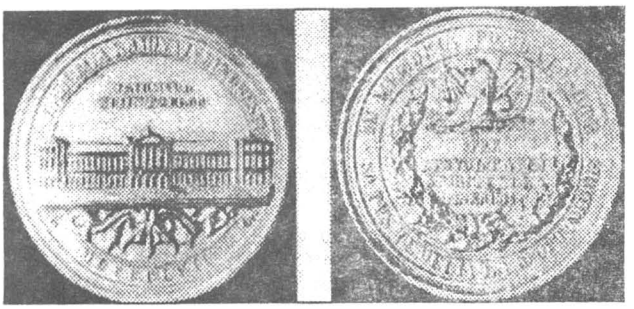

Medalia comemorativă a punerii pietrei fundamentale a Universității din București 10 octombrie 1857

Până la ridicarea acestei cetăți a învățământului, cursurile academice se desfășuraseră la Sf. Sava, venerabil lăcaș bucureștean ale cărui tradiții datau din secolul al XVII-lea. Acolo, la Sf. Sava, C. Brâncoveanu a înființat în 1694 Academia Domnească, cu predare în limba greacă și tot acolo a funcționat din 1818 Școala lui Gh. Lazăr, respectiv prima Școală națională cu predare în limba română, iar din 1832 se predau cursuri superioare de matematică, științe juridice și agricultură.

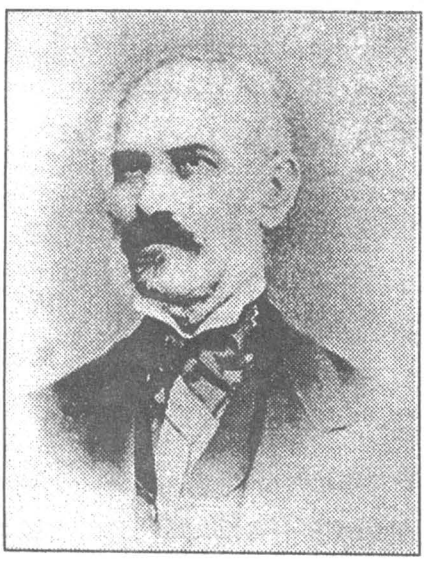

Alexandru Orăscu

Acestea au fost temporar întrerupte în anul revoluționar 1848, dar s-au reluat curând, sub domnia regulamentară a lui Barbu Știrbei (1849-1856), cel care a înființat și prima Școală românească de drumuri și poduri.

Din nevoia de a asigura spații adecvate noilor cerințe ale învățământului, caimacamul Alex. Ghica (1857-1859) dispune elaborarea proiectelor pentru un nou edificiu bucureștean, Palatul Academiei, propus a se înălța pe locul vechiului lăcaș Sf. Sava. Alexandru Orăscu (1817-1894), elev, apoi profesor, inginer și arhitect la Sf. Sava a elaborat proiectul, devenind ulterior primul rector al Universității.

Se imagina o clădire de mari dimensiuni, cu linii arhitectonice neoclasice (vechiul nucleu al Universității de astăzi). Compoziția volumetrică era monumentală, cu rezolvare simetrică. Două aripi laterale legau pavilioanele de capăt cu cel central, evidențiat prin tratarea fațadei asemănător unui templu grec. Astfel, peste parterul robust se ridica o ordonantă colosală de coloane ionice susținând frontonul triunghiular. În 1862, suprafața frontonului a fost decorată prin inserția unui

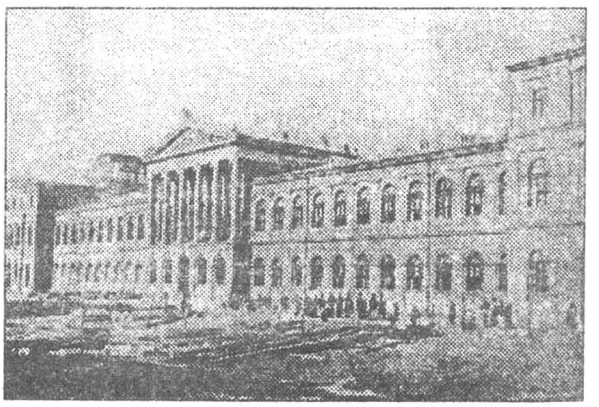

Universitatea din București în curs de terminare (pe la 1863). Fotografie de C. Szathmari

basorelief monumental sculptat de Karl Storck, ilustrând alegoric momentul în care Minerva încununează artele și științele. Splendida lucrare a fost distrusă în timpul bombardamentelor din aprilie 1944, care au afectat grav și Universitatea.

Lucrările de construcție avansau anevoios, așa încât edificiul a fost terminat și inaugurat abia la 14 decembrie 1869, în prezența regelui Carol I.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Cu toate acestea, Universitatea a luat ființă în anul 1864, prin Decretul domnesc emis la 7 iulie de Alex. I. Cuza (1859-1866), potrivit prevederilor Legii instrucției, care sintetiza programul său general de reformare a învățământului românesc. Facultatea de științe, Facultatea de litere și filozofie și Facultatea de drept au fost primele institute de profil din structura Universității. Spațiul său amplu, cuprinzând aula și numeroase săli de curs, a adăpostit la început și alte instituții de rang național, până ce fiecare a putut beneficia de un sediu propriu. Senatul, Academia Română, Biblioteca, Muzeul de Antichități, Muzeul de Istorie Naturală, Pinacoteca, Școala de Arte Plastice și Facultatea de Teologie au funcționat temporar în clădirea Universității.

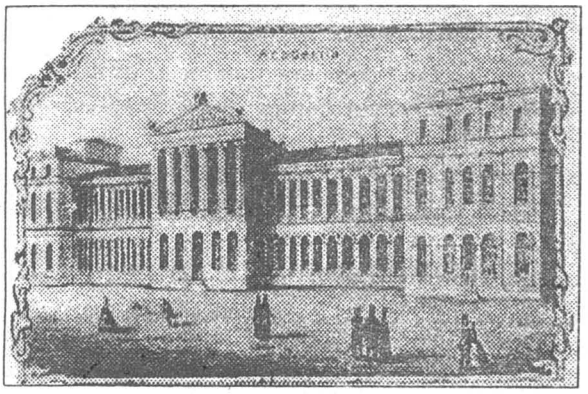

Universitatea din București la 1866. Litografie de I. Huber

În primele decenii ale secolului nostru, construcția a fost completată cu corpuri laterale, după proiectele arh. N. Ghica-Budești, realizate în perioada 1912-1926. Volumetria actuală a Universității ocupă întreg terenul cuprins între Bdul Carol I, Bdul N. Bălcescu, str. Academiei și str. Edgar Quinet.

Spațiul din fața clădirii s-a convertit și el într-un ansamblu arhitectural-urban bine definit. Demolarea așezământului Sf. Sava a urmat ridicării Universității, iar pe locul său a fost trasat Bulevardul Universității, cel mai vechi și mai scurt bulevard bucureștean, a cărui deschidere s-a oficiat în 1860. Pe locul altarului de la Sf. Sava s-a amplasat în 1876 statuia ecvestră a lui Mihai Viteazul, opera sculptorului Carriere Belleuse, primul monument de for public al Capitalei, inclus ulterior într-o frumoasă și sugestivă compoziție plastică, întrucât i s-a alăturat în 1879 statuia lui Ion Heliade Rădulescu (sculptor Ettore Ferrari), în 1885 statuia lui Gh. Lazăr (sculptor Ion Georgescu) și în 1935 statuia lui Spiru Haret (sculptor Ion Jalea), toate patru lucrările dispuse liniar în spațiul central al Pieței Universității.

De-a lungul timpului s-a întregit și arhitectura pieței, subordonându-se dominantei compoziționale întruchipată de Universitate. În fața acesteia, două edificii cu traseu curbiliniu și fațade clasicizante au delimitat latura sudică, iar între ele, în plan îndepărtat, s-a edificat Biserica Rusă, monument cu o imagine inedită în peisajul bucureștean.

Întreg ansamblul creat de Universitate și Piața aferentă este unul dintre cele mai reprezentative locuri ale Capitalei, sintetizând tradiții de învățământ național și de dezvoltare urbană, căci Bulevardul Universității, deschis inițial pentru utilitatea unei singure clădiri a fost apoi integrat marilor artere urbane croite pe traiectul E-V - Bdul Carol I și Bdul Elisabeta - în zona intersecției cu Bdul Colțea, care asigură principalul trafic pe direcția N-S.

Bibliografie selectivă:
din Colecția de memorie locală "N. Iorga"

- Volum aniversar: *Universitatea din București*, 1864 -1964;
- Ghid: *București, orașul nostru*, București, 1970.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Istoria cărții

Gheorghe D. Scraba și Tezaurul filosofic al limbii române

Silvia PĂUN

Istoria spiritului omenesc sălășluiește, din păcate, mai mult în manuscrise decât în opere publicate. Un exemplu ilustrativ este și *Tezaurul filosofic al Limbii române*, rămas în manuscris de aproape 60 de ani, operă complexă, originală și înnoitoare a lui Gheorghe D. Scraba (1868-1940). Personalitate de elită a spiritualității românești – filosof, filolog, sociolog, pedagog și literat – Gh. D. Scraba s-a dedicat peste 30 de ani cercetării fundamentale a limbii, dintre care 17 ani, ultimii, numai *Tezaurului*.

Licențiat al Facultății de Litere și Științe sociale din Geneva, reîntors în țară în 1904, se impune printre primii sociologi ai României. Astfel, după nici doi ani, a efectuat o anchetă socială de mare amploare asupra satelor, trimițând câte 3 exemplare dintr-un chestionar bine studiat la primarul, învățătorul și preotul fiecărei comune din țară, cu răspunsuri cuprinse în 38 de mari volume. Concluziile acestei anchete – redactate în 1906 și publicate în 1908 sub titlul *Starea socială a săteanului* – au stat la baza elaborării legiuirilor agrare de după 1907. Tot atunci a fost numit Secretarul și organizatorul primului Congres de Științe Sociale din România (24-27 IX 1906) și a elaborat și publicat *Statutele Societății de Științe Sociale* (Ed. Socec, 1908). Timp de 14 ani (1921-1935) a fost Administrator Delegat al Ligii Culturale (Liga pentru Unitatea Culturală a tuturor Românilor), prestigioasă și venerabilă instituție culturală a românilor de pretutindeni, la a cărei reorganizare și dezvoltare a adus o deosebită contribuție.

Cu multiple responsabilități sociale, cu implicări directe în studii din diferite domenii (didactic, juridic, cultural, istoric, social), cu lucrări literare și cu o activitate susținută la ziarul "Neamul Românesc" al lui Nicolae Iorga, Gh. D. Scraba publică peste 1500 de articole, numeroase broșuri, manuale școlare și 6 cărți (în afară de două rămase în manuscris, între care și vasta sa operă, *Tezaurul*). Totodată aduce contribuții importante pe plan sociologic și filosofic.

În 1911 participă la Congresul internațional de filosofie de la Bologna, cu comunicarea *La Sociologie par rapport à la philosophie* /2/ și este remarcat, cu elogii scrise, de străini ca: De Roberty, I. Kohler, F. Gullfi, A.G. Barbieri, rezultatul fiind alegerea sa ca membru în Comisia Permanentă a Congreselor Internaționale de Filosofie, alături de Emile Durkheim, H. Wildon Caar, Lord Balfour, O. Külpe, I. Creighton. Din 1911 timp de 19 ani, G.D. Scraba a fost singurul reprezentant al țării la aceste congrese, contribuind cu comunicări apreciate internațional /3/, /4/, /5/ la congresele de la Oxford (1930), Praga (1934) și Paris (1937), după cum rezultă și din includerea comunicării de la Oxford, *La Philosophie du langage*, cu elogii și comentarii, în lucrarea monumentală a filosofului Hans Hartmann, *Denkendes Europa* /6/.

În 1913 apare prima sa carte /7/, *Sociologie*, în care caută să lămurească chestiunea litigioasă privitoare la ceea ce este organic și organizat în viața socială, oferind și o sinteză a concepțiilor sociologice de până atunci (carte care a avut 3 ediții până în 1925). După mai multe articole cuprinzând studii filosofice, publică în 1922 cartea *La Dialectique Historique* /8/, un studiu de filosofie social-religioasă. Pe tărâm pedagogic manualele sale școlare au fost folosite (din 1894) peste 40 de ani. În 1926 publică *Gramatica Limbii Române*, cu un studiu introductiv în filosofia limbii /9/.

În comunicarea *La Philosophie du langage* /3/, Scraba propune dezvoltarea unei filosofii a limbajului pe baza clasificării cuvintelor după înțelesul lor profund, urmărind logica impusă de limbă, "expresie a celui mai mare efort cumulat al vieții omului, în spațiu și în timp". În lucrarea citată /6/ Hans Hartmann traduce în limba germană și publică această comunicare, relevând următoarele (pag. 148-159, 427):

"În domeniul filosofiei limbii, care în cea mai mare parte nu a fost apreciată îndestul, românul G.D. Scraba a făcut o cercetare mare și interesantă. Lucrarea sa se întinde pe un plan original, cuprinzând toate fazele posibile omenești, față de viață și împrejurări. Noi constatăm la dânsul o nouă așezare roditoare, privită în anumită perspectivă pentru a găsi o nouă formă de a filosofa în general". "... admirăm spiritul pătrunzător al acestei concepții sistematizate, care lămurește de-a dreptul, cu o eleganță romanică, cele mai grele probleme ale psihologiei și realizează legăturile reale interne". Hartmann îl consideră pe Gh. D. Scraba reprezentantul filosofiei limbajului, prin care acesta își cucerește un loc de prim plan între ramurile filosofiei (pag. 148).

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

În comunicarea *La métaphysique du langage* /4/ Scraba arată implicațiile clasificării semantice a cuvintelor asupra *ființei universale*, asupra vieții universale, individuale și personale. El identifică în această clasificare o structură independentă de limbă: "Si les mots d'une langue restent conventionnels, les notions qu'ils représentent sont, par contre les mêmes chez tous les peuples...". Și conchide: "En résumé, le classement des mots nous montre qu'il s'accomplit par enchaînement et superposition, du premier au dernier mot du langage; que la connaissance est unitaire dans son universalité, comme le donné lui même. S'agit-il donc d'une conclusion moniste? Oui, si l'on veut; mais cette constatation n'est ni matérialiste, ni spiritualiste. Il nous paraît qu'elle les dépasse". "... En tout cas, l'être universel qui nous détermine, nous donne aussi la possibilité de le déterminer".

În comunicarea *La valeur au point de vue de la philosophie du langage* /5/ Scraba arată cum aceeași înlănțuire poate dezvălui o ierarhizare a conceptelor: "... l'*être*, la notion la plus générale, ne peut être saisi qu'en affirmant, d'une manière identique pour tout langage, son *existence* et sa *valeur*. L'existence est affirmée par la valeur, la valeur par l'existence. De ce dualisme, se dégage l'identité de l'esprit humain, puis la possibilité de l'enchaînement logique des mots selon les notions qu'ils représentent et donc, comme résultat final, l'acquisition des notions claires par des définitions précises". Și conchide: "Et comme c'est par le langage que l'oeuvre entière de notre esprit est rendue concrète et est conservée, l'on peut dire que le langage, mainteneur des notions identiques et des valeurs, est le grand livre de la sagesse des peuples".

În 1938, la 70 de ani, îi apare cartea *Filosofia Limbii Române* /10/, care expune concepția și structurile semantice ale lucrării sale monumentale, *Tezaurul filosofic al Limbii române*. Această lucrare /1/, numită astfel de autor în memoriul redactat în martie 1940, cu două luni înainte de moarte, a rămas în manuscris și a fost donată la 7 septembrie Academiei Române, fiind conservată la Biblioteca Academiei, în Cabinetul de manuscrise și carte rară (cota nr. 62/1940), sub forma a 4650 de fișe-cărțulii cu mai multe pagini (uneori zeci), așezate în ordinea înlănțuirii logice a noțiunilor-titlu ale fișelor respective, în 24 mari cutii de carton.

Nu este deci vorba de un dicționar alfabetic, atât datorită structurii adoptate cât și pentru că noțiunile-titlu sunt însoțite de noțiunile-derivate din ele, de antonime, de termeni analogi și de expresiunile limbii, care conțin aceste noțiuni. Scraba grupează cuvintele după legăturile firești dintre ele, prin înțelesul lor profund, urmărind lămurirea cât mai exactă a sensurilor și nuanțelor. El se oprește la această ordonare și grupare, aceea indicată de limbă și aceeași pentru toate limbile, considerând că înlănțuirea gândirii omenești nu poate fi

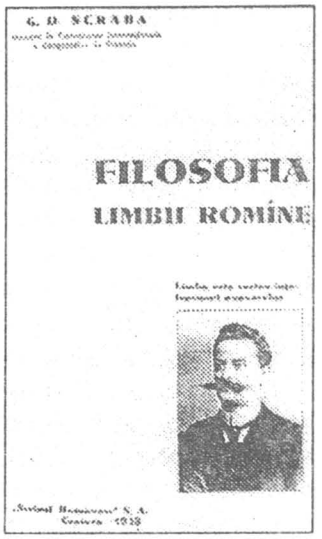

decât identică.

În prefața la /10/, autorul precizează:

"Urmând dar cerințele limbii, fără a ține seama de părerile altora cât și de ale mele, ci dus numai de arătările ei, am izbutit să încheg *Tezaurul limbii române*, în care cuvintele se înlănțuiesc între dânsele după înțelesul lor profund, cum se zice popular: ca mărgelele pe o ață. Din această înlănțuire a cuvintelor naște însăși definiția lor, care nu rămâne supusă îndoielii...". Scraba relevă spre exemplificare deosebirea hotărâtoare dintre cuvintele *a gândi* și *a cugeta* (considerate sinonime în dicționarele obișnuite): "*a gândi* este o lucrare a minții asupra unui obiect material ori de materialitate, pe când *a cugeta* este o lucrare numai de spiritualitate".

Fără a detalia clasificarea obținută, prezentată în /10/, se poate cita un extras din privirea rezumativă pe care autorul însuși a făcut-o în această carte (pag. 9):

"Filosofia limbii, ocupându-se de înlănțuirea cuvintelor după înțelesul lor, în scopul de a ajunge la o sistematizare serială și explicativă a cunoștințelor noastre în totalitatea lor, găsește, înainte de toate, că vorba *a fi* este cea mai generală, și că afirmările noastre asupra *ființii*, adică asupra a tot ce prindem prin simțuri, se îndeplinesc prin determinare și caracterizare, în tot ce privește *natura* și *modalitățile* ei, generale și particulare.

Natura ființii apare ca *existență* (substanța și fenomenul; spațiul și timpul) și *valoare* (însușirea și origina; asemănătorul și diferitul). *Modalitățile ființii* sunt *firea* (materia și forța; forțele naturei și corpurile) și *ființa naturală* (neorganică și organică).

Ființa organică (vegetală și animală; de natură individuală și colectivă) se manifestă prin o viață proprie, de natură și modalități, de stare și manifestare, organice și naturale; la care pentru ființa omenească, se adaogă, ca viață individuală caracteristică, *viața sufletească* (inferioară și superioară) și *viața materială* (utilitară și economică); ca trai în comun, *viața socială*.

Viața socială omenească se caracterizează la rândul ei prin *relații sociale* (de înțelegere și intervenire) și

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

prin *raporturi sociale* (trai social şi organizări sociale).

Traiul social este de *natură materială* (de convieţuire şi conlocuire) şi de *natură spirituală* (de conlucrare şi colaborare) având de urmare moravurile sociale (bune şi rele).

Organizarea socială apare ca *naturală* (de convieţuire şi conlocuire); *economică* (de organizare a muncii şi avuţiei); *spirituală* (de *conlucrare sentimentală*: organizarea credinţei şi artei şi de *colaborare raţională*: organizare politică şi organizare culturală)".

Importanţa tezaurului şi a filosofiei limbii rezultă din încheierea prefeţei menţionate mai sus:

"Despre folosul practic al *Tezaurului limbii române* voi spune numai că nevoia unei sistematizări metodice şi unitare asupra a tot ce punem în practică în diferitele nevoi ale vieţii, a fost întotdeauna simţită, limba fiind în acelaşi timp materială şi spirituală, individuală şi socială, deci învăluind totul.

Sunt încredinţat chiar că filosofia limbii va ajunge pe viitor unul dintre studiile de căpetenie, pentru că ea, răscolind, lămureşte şi înviorează întreg trecutul minţii omeneşti, învederează întreaga înaintare a civilizaţiei, deschide orizonturi nouă de cercetare în determinarea adevărului şi dă în acelaşi timp, în mânele oricui, elementele trebuincioase prin care să-şi poată însuşi o cultură mai temeinică şi mai întinsă. Prin bogăţia şi înmlădierea ei, cum se va vedea, limba românească poate mulţămi cu prisosinţă toate aceste cerinţi".

Lucrarea /10/ se încheie cu o Addenda în care G.D. Scraba prezintă chestiuni ieşite la iveală cu prilejul clasării cuvintelor din limbă (în cursul elaborării tezaurului): chestiuni de metafizică şi chestiuni de limbă, puncte de vedere ale autorului privind formarea, vechimea şi bogăţia limbii româneşti, dintre care menţionăm numai câteva:

Este printre cele mai bogate limbi din Europa, deschisă la asimilarea de cuvinte noi, în nevoi utilitare, dar şi la crearea de termeni şi noţiuni noi, datorită uşurinţei de nuanţare şi a posibilităţii de mlădiere, prin prefixe şi numeroase sufixe. Cuvântul "alb" are, de exemplu, numeroase forme derivate diferite (diminutive, augmentative, forme verbale) care nu sunt sinonime: alb, albuţ, albuleţ, albior, albişor, albiniu, albineţ,

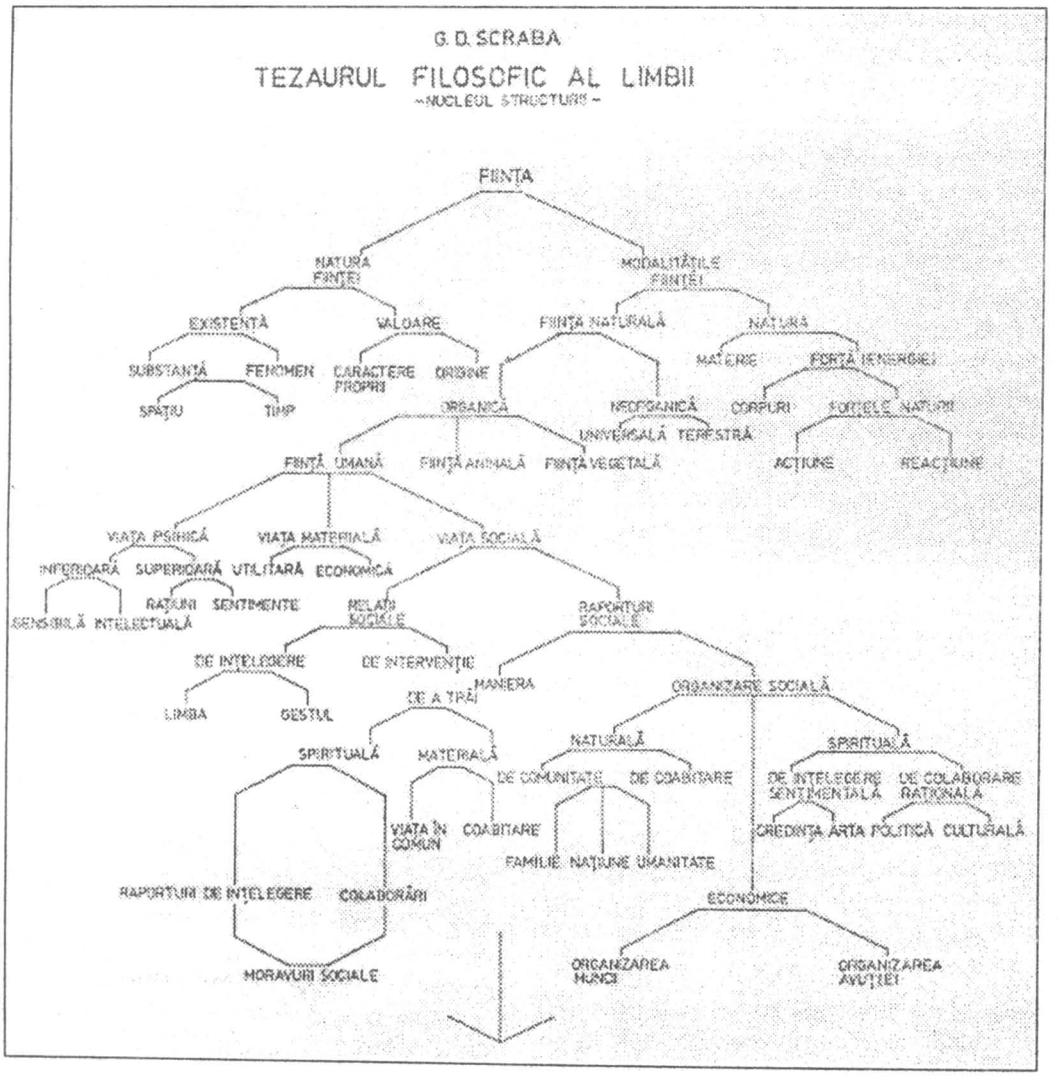

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

albeț, albinoi, albei, albinos, alburiu, albicios, albui etc.

Face deosebiri cu nuanțe precise între *acțiunile verbale* și *substantivele verbale* de stare și manifestare, chiar și în cazul neologismelor corect asimilate. Astfel verbul *a distribui*, asimilat după verbul francez *distribuer*, a generat formele substantivale, cu nuanțele de sens distincte – *distribuirea, distribuția, distribuitul* – toate traductibile în franceză doar prin *la distribution* (sau prin perifraze).

Bogăția nuanțelor este ilustrată și de păstrarea în română a termenului *minte*, care nu se găsește în franceză, deși această limbă are termenii *mental* și *mentalité*.

Formarea onomatopeică a cuvintelor, care arată sunete, se face prin termeni foarte apropiați sunetelor naturale, cu o mare varietate de nuanțe: a șui, a șuiera, a scârțâi, a țiui, a zbârnâi, a sfârâi, a pocni, a guița, a mârâi, a mieuna, a cotcodăci etc.

Autorul aduce argumente în favoarea caracterului vechi, primar, al limbii române, în opoziție cu punctul de vedere curent care ia în considerare cu precădere originea neo-latină a limbii, neglijând în primul rând substratul arhaico-latin: "Aceasta se dovedește atât prin formația ei, cât și prin înrudirile pe care le are cu alte limbi de mare vechime..." "Trecând la înrudirile limbii românești cu alte limbi, găsim că înrudirea este de rădăcină".

Lucrările publicate ale lui G.D. Scraba și în special apariția *Filosofiei limbii române*, care se referă explicit la manuscrisul *Tezaurului*, au stârnit interes în epocă /11/ /12/ /13/ și au sporit recunoașterea meritelor autorului. Dar stingerea lui din viață la 7 mai 1940 și noua perioadă dificilă pentru România, începută odată cu declanșarea celui de-al doilea război mondial nu au fost prielnice tipăririi *Tezaurului* și dezvoltării cercetărilor asupra operei lui G.D. Scraba. La moartea acestuia marele savant Nicolae Iorga /14/ recunoștea că se stinsese unul dintre cei mai devotați colaboratori ai ideilor sale. Abia după patru decenii, meritele sociologului, filosofului și filologului au început a fi scoase la lumină /15/ /16/ /17/ /18/ /19/ /20/ /21/ /22/, relevându-i-se aportul de precursor.

Odată cu avântul actual al ingineriei limbajului, metoda sa de clasare a cuvintelor după înlănțuirea înțelesurilor lor – actualizată după 70 de ani de evoluție a limbii și a științelor despre limbă – ar putea să genereze principii de structurare semantică a conceptelor, aplicabile și eficiente. Tot Scraba sintetizează sugestiv: "Limba este cartea înțelepciunii popoarelor".

Bibliografie:

1. G.D. Scraba – *Tezaurul Filosofic al Limbii Române* (Biblioteca Academiei Române, Cabinetul de manuscrise – carte rară. Registrul de intrări pe anii 1923-1940, nr. 62/1940). Manuscris consistând în 4650 de fișe sau cărțulii (a mai multe pagini) așezate în 24 cutii mari.
2. G.D. Scraba – *La Sociologie par rapport à la philosophie* (Vol. II, pag. 389-405 al comunicărilor Congresului de Filosofie de la Bologna, 1911).
3. G.D. Scraba – *La philosophie du langage* (Comunicare la al VII-lea Congres de Filosofie de la Oxford, 1930).
4. G.D. Scraba – *La métaphysique du langage* (Comunicare la al VIII-lea Congres de Filosofie de la Praga, 1934).
5. G.D. Scraba – *La valeur au point de vue de la philosophie du langage* (Comunicare la al IX-lea Congres de Filosofie de la Paris, Congresul "Descartes", 1937).
6. Hans Hartmann – *Denkendes Europa* (Betschariverlag S.M.B.H., Berlin, W 57, 1930, 465 pag.).
7. G.D. Scraba – *Sociologie* (Ed. Socec, București, 1913).
8. G.D. Scraba – *La Dialectique historique* (Ed. Ancora Alcalay, București, 1922).
9. G.D. Scraba – *Vorbirea și scrierea românească – Studiu introductiv în filosofia limbii – Gramatică, Ortografie, Punctuație* (Ed. Socec, București), citat și cu titlul *Gramatica Limbii Române*.
10. G.D. Scraba – *Filosofia Limbii Române* (Ed. Scrisul Românesc, Craiova, 1938, 127 pag.).
11. Dimitrie Cuclin – *Un triumf al gândirii românești*. Ziarul "Epoca", nr. 2271, pag. 1, 30 aug. 1936.
12. Traian Herseni – *Sociologie românească, încercare istorică*, 1940, București.
13. G.D. Scraba – *Pe marginile "Tezaurului limbii române"*. Ziarul "Neamul Românesc", 29-I-1944.
14. Nicolae Iorga – *G.D. Scraba*. Ziarul "Neamul Românesc pentru popor", mai 1940, Liga culturală, București.
15. Grigore Traian Pop – *Un uitat: G.D. Scraba*. Rev. "Ramuri", nr. 6 (204), iunie 1981, p. 10, Craiova.
16. Vasile Vetișanu – *Idealul uman și valorile vieții – Vasile Pârvan* (Ed. Albatros, București, 1983, pag. 156).
17. Silvia Păun – *Limba, sinteză a atributelor culturii*. Rev. OMU, nr. I/IV, 1999, Pitești.
18. Silvia Păun – *Gheorghe D. Scraba și Filosofia Limbii*. Rev. "Academica", nr. 11/1995 (Editura Academiei Române, București).
19. Silvia Păun – *Gheorghe D. Scraba – Metafizica Limbii*. Idem nr. 12/1995.
20. Silvia Păun – *Gheorghe D. Scraba – Repere profesionale*. Idem nr. 3/1996.
21. Izabela Vasiliu-Scraba – *Despre Dicționare* (Din volumul de eseuri *Atena lui Kefalos*. Ed. STAR TIPP, 1997, București).
22. St. Costea ș.a. – *Istoria Sociologiei Românești* (Ed. Fundației România de mâine, 1998, București).

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Centenar Miguel Angel Asturias

Culoarea Luminii

Teofil BĂLAJ

Premiul Nobel pentru literatură pe anul 1967 a fost decernat prozatorului Miguel Angel Asturias. Născut la 19 octombrie 1899, în Guatemala, Miguel Angel Asturias a studiat dreptul, titlul tezei sale de doctorat marcînd încă de la început principala direcție a preocupărilor sale: *Problema socială a indianului*. Între 1923-1933 se află în Franța unde audiază, la Sorbona, cursurile profesorului Georges Raynaud despre civilizațiile precolumbiene.

Aceștia sînt anii în care va traduce, de altfel, faimoasele texte ale indienilor *quiché* asupra credințelor și obiceiurilor străvechii populații maya, adunate mai tîrziu între coperțile a două volume de neînvechită prospețime – *Popol Vuh* și *Analele yahililor*, un fel de istorie comentată a indienilor *cokchiqueles*.

Cu *Lexendas de Guatemala* (1930) și mai ales cu romanul *El Señor Presidente* (*Domnul Președinte*), Asturias cunoaște celebritatea.

Forța artei sale atinge deseori dimensiunile unui ritual împins pînă la simbolurile magiei. *Hombres de maiz* (*Oameni de porumb*), *Viento fuerte* (*Uraganul*), *El Papa verde* (*Papa verde*), *Los ojos de las Enterrados* (*Ochii îngropaților*), *Mulata de tal* (*O mulatră oarecare*), *Week-end en Guatemala* sînt numai cîteva din titlurile romanelor pe care Miguel Angel Asturias le-a publicat pînă acum.

La cîteva ore după anunțarea hotărîrii Academiei suedeze de a-i acorda premiul Nobel pentru literatură, cenușiul imobil al Ambasadei Guatemalei la Paris s-a transformat într-o primitoare cetate a literelor, asediată – în sensul cel mai adevărat al cuvîntului – de marea armată fără uniformă a celor care dau mărime și viață de o zi sau de o veșnicie evenimentelor: ziariștii.

Privilegiat de o mai veche prietenie, cu amintiri clujene din lungile seri de poezie lîngă bețiva tîmplă a Feleacului, am reușit să scurtez drumul anevoios din holul plin de reflectoare ajungînd, în sfîrșit, în preajma sărbătoritului – care era și ambasadorul țării sale în Franța – în biroul cu liniște multă și cu ceramică maya.

Orice introducere era de prisos.

În după-amiezele petrecute împreună la biblioteca rotundă a Ambasadei noastre din Paris – în care se află, printre altele, masa de lucru a lui Paul Valéry – am evocat nu o dată pe marele poet francez care l-a prețuit atît de mult pe Asturias încă de pe vremea cînd acesta avea doar treizeci și trei de ani și o singură carte.

"Lectura mea a fost un filtru – scria Paul Valéry – căci această carte se soarbe mai degrabă decît se citește".

Vorbim despre debut.

– *Legendele din Guatemala*, prima mea carte, – își amintește Asturias – a apărut în limba spaniolă, la Madrid, într-o perioadă oarecum esențială pentru mine. Era în anul 1930. Bunul meu prieten, Francis Miomandre, a tradus-o în anul următor publicînd-o în Franța cu prefața lui Paul Valéry. Mi-e foarte greu să vorbesc despre semnificația acestui debut care a însemnat, de fapt, totul pentru mine. A însemnat toate cărțile ulterioare, în fond...

– *Cărți pe care le-ați scris departe de Guatemala și de legendele ei.*

– Adică în exil. Toate cărțile mele de după volumul de debut sînt cărțile unui exilat. Din păcate nu este numai cazul meu. Toți latino-americanii avem o îndelungată experiență a scrisului în exil. O prea lungă experiență, din păcate.

Începînd cu peruvianul Inca Garcilaso de la Vega, care a scris în Spania, și terminînd cu oricare dintre scriitorii de astăzi, în toate epocile istoriei lor scriitorii latino-americani au fost obligați să-și scrie marea lor operă departe de pămînturile și de oamenii care le-au inspirat-o.

Exilul meu este, tocmai de aceea, numai unul dintre sutele care fac din acest fenomen unul caracteristic în toată sumbra lui semnificație, din păcate.

– *Care este explicația acestei lipse de logică a naturii lucrurilor?*

– O explicație tristă. Scriitorul reprezintă la

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

noi, în America Latină, pe intelectualul-cetățean. El este totul. Adică totul în sensul în care sînt totul învățătorii și preoții din lumea Transilvaniei lui Liviu Rebreanu. Dar aceasta se întîmplă la noi pe un plan mai amplu decît în cărțile marelui ardelean, deoarece scriitorii de azi, de pretutindeni, sînt nu numai un model moral, dar și oameni publici, de acțiune, oameni politici, șefi ai școlilor de gîndire, de etică și atitudine socială.

Și este o postură cel puțin descurajatoare și plină de riscuri, în orice caz, aceea de a lupta inutil atunci cînd în țările noastre există încă dictatori și guverne conservatoare, adică atunci cînd frînele puterii sînt în mîinile unor persoane care nu se pot obișnui cu gîndul că adevărul trebuie – în sfîrșit – să devină public și să fie rostit în numele intereselor întregii națiuni. Persecuția – principalul lor argument în fața logicii – este de un atavism dezgustător. Dar persecuția nu poate ucide și ideile.

Și pe urmă nu sînt nici locuri destule în închisori pentru toți oamenii cinstiți și responsabili din lume.

Oricum însă, pentru a se putea exprima în mod eficace și fără consecințe dintre cele mai dramatice, scriitorii noștri trebuie să plece în altă parte decît acolo unde-și doresc în primul rînd să fie auziți. Exilul a devenit amfiteatrul îndoliat al libertății noastre.

În America Latină nu este ca în Europa, unde profesiunile teoretice sînt separate de îndeletnicirile practice.

La noi, scriitorul este conștiința activă a națiunii sale, dar și realizatorul propriului său program, cu toate implicațiile practice și de efort fizic, concret, ale unei responsabilități angajate. Scriitorul coboară în stradă, își recită poemele împreună cu mulțimea, poartă steaguri – atunci cînd este acasă și cînd este liber. Dar cine recită poeme în stradă nu este întotdeauna liber pentru multă vreme la noi.

– *Sînteți primul prozator latino-american distins cu Premiul Nobel.*

– Primul romancier. În anul 1945, dacă nu mă înșel, același premiu a revenit poetei chiliene Gabriela Mistral, o foarte bună prietenă. Ca și în cazul Gabrielei Mistral, pentru mine, premiul Nobel înseamnă mai mult decît o simplă bucurie personală. Este, de fapt, o victorie a ideilor în numele cărora mă străduiesc să vorbesc cît mai limpede, și a locului pe care aceste idei l-au dobîndit – printr-un efort îndelungat – în ierarhia valorilor internaționale.

De la această înălțime a prețuirii, la care este ridicată opera mea prin acest premiu, se va vedea mai limpede că romanele pe care le-am scris există în primul rînd prin problematica lor politică și socială, problematică ce aparține, ca și eroii acestor romane, în primul rînd Americii Latine și numai după aceea mie.

La mine în țară și pe continentul meu există o literatură și o artă pentru artă, care fac ca mulți scriitori și oameni de cultură să evadeze în șubredul turn de fildeș al intimismului, refuzîndu-și o autentică responsabilitate socială.

Există însă și cealaltă literatură, literatura adevărată, aceea a angajării, o literatură a responsabilităților și umanului. Acestei literaturi îi revine, prin mine, premiul Nobel pe care l-am primit împovărat de toate răspunderile unui simplu purtător de cuvînt.

– *Ca om și ca scriitor care a petrecut ani îndelungați departe de țara sa, cunoscător al mai multor țări europene, prieten din tinerețe al Parisului suprarealiștilor, cum ați înțeles România pe care ați cunoscut-o mai bine abia în anul 1962? Au găsit zilele petrecute în România vreun ecou în opera dv.?*

– Vizitele în România au fost pentru mine foarte importante. Am dobîndit în țara dumneavoastră certitudini fundamentale. Am cunoscut o țară care nu este un gigant geografic, o țară cît a mea, cu o cultură mare însă. O cultură pe care a știut întotdeauna să-și restructureze întregul destin.

La tonicul beneficiului de idei s-a adăugat frumusețea ambianței, bogăția artistică, de o rară generozitate, dragostea aceasta atît de românească pentru copii, pentru femei, pentru flori, pentru frumos, într-un cuvînt.

Acum nu mă mai surprinde nimic. Știu pentru totdeauna că românii sînt latini în primul rînd, și le înțeleg, astfel, mai ușor, toate calitățile, care sînt și ale noastre, și toate defectele, deopotrivă, latine și ele. Pentru că am cunoscut și România dinainte de război.

– *Dar ați scris mai ales despre România contemporană.*

– Am scris și despre România dinainte de război. Ultima mea carte este însă, într-adevăr, despre noua înfățișare a României – despre această Românie pe care am putut-o înțelege atît de bine tocmai pentru că știam de unde și-a pornit suișul.

Sînt cîțiva ani de cînd a apărut în Mexic volumul *Rumania – vista nuevo*. Cîteva capitole au

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

fost publicate însă înainte de definitivarea cărții în revistele românești din București și Cluj.

Volumul cuprinde în afara însemnărilor de călătorie și cîteva pagini despre prietenii mei, scriitorii români.

Am ținut mult – așa cum am discutat – ca această carte să fie tradusă și în limba franceză și publicată aici, la Paris. Dar aceste lucruri le cunoști. Doar am fost împreună la directorul editurii "Albin Michel" și ai văzut cu cît interes a primit domnul Robert Sabatier propunerile noastre... Îl cunoșteai mai demult?

– *Ne vedem destul de des. Lucrează la un roman* ***Chibriturile suedeze*** *a cărui acțiune se petrece în Montmartre. Este o carte cu multe pagini autobiografice. După cîte știu și dumneavoastră lucrați la un nou roman.*

– Este aproape terminat. I-am găsit și titlul: *Hoțul care nu crede în ceruri.* Conflictul se situează în secolul al șaptesprezecelea.

– *Tot în Guatemala?*

– Nu. De data aceasta eroii mei sînt spanioli metișI dintr-un oraș distrus de cutremur. Secolul al șaptesprezecelea este secolul în care s-au născut primele conflicte esențiale în Spania, dintre care cele universitare nu vor fi și cele mai puțin grave: conflictul între profesorii de teologie și primii reprezentanți ai gîndirii științifice. Aceștia din urmă, laicii, au început să probeze originea materială a lumii, prin cercetări și studii competente pe care teologii le considerau diabolice. Mai mult despre subiect n-aș vrea să spun. Cînd sînt interese cu adevărat mari, reușitele nu pot fi decît de partea celor care le merită.

– *Proiectele privind literatura română au mai progresat? Acum veți deveni un om foarte ocupat. Un laureat al Premiului Nobel la Paris – unde există cîteva mii de corespondenți străini, fără a-i mai socoti pe ziariștii francezi și fără a socoti, de asemenea, societățile literare care obișnuiesc să invite personalități de prestigiu la reuniunile lor săptămînale...*

– Și radioul și televiziunea... Așa este. Deocamdată am terminat însă *Antologia prozei românești* care va apare la Buenos Aires la începutul anului viitor...

Sînt gata și versiunile spaniole ale romanelor *Străinul* de Titus Popovici și *Pădurea nebună* de Zaharia Stancu. Aștept din partea lui Titus Popovici de mai multe luni un alt titlu pentru romanul său deoarece după *Străinul* lui Camus, care a fost și el tradus în limba spaniolă, un al doilea roman cu același titlu ar putea deruta cititorii în dezavantajul cărții românești. N-am primit însă nici un răspuns deocamdată...

– *Vă știu preocupat în cel mai înalt grad de condiția umană. Care sînt concluziile dumneavoastră despre omul contemporan și lumea noastră de astăzi?*

– Sîntem la o mare răscruce a civilizațiilor; la o mare răscruce a culturilor. Poate cea mai mare din istoria tuturor timpurilor.

Niciodată omul n-a fost mai capabil să se elibereze de inerții ca astăzi într-o geografie mondială deschisă mișcării de idei, în ciuda limitelor care mai există pe alocuri.

Din păcate, nu putem încă înțelege de ajuns și la adevăratele ei proporții imensa complexitate și semnificația măruntului fapt că astăzi – de pildă – putem lua în aceeași zi micul dejun la București, prînzul la Paris, cina la New-York și supeul la Buenos-Aires, rămînînd în tot acest timp noi înșine, mai mult ca oricînd, adică permițîndu-ne să ne respectăm micile tabieturi, orele de lectură, cele de somn și așa mai departe.

Circulația aceasta aeriană (observați că vorbesc numai de avionul obișnuit și nu de celelalte mijloace, cele spațiale, deocamdată excepționale) arată, după părerea mea, cît de mică a devenit lumea și cît de mare este în continuare Omul, care însă, trebuie neapărat să învețe mai bine să gîndească în concordanță cu imensitatea universală a operei pe care singur a realizat-o. Expresia acestei lipse de concordanță se găsește încă într-o suită întreagă de contradicții. Mai există – de pildă sisteme rigide, sclerozate din punct de vedere administrativ și politic care închid granițele, separă oamenii, îi opun pe unii altora și îi împing uneori la generalizarea dezgustătoare a foarte îngustelor interese particulare.

Sînt foarte multe limite încă, dar Omul le cunoaște acum pe toate. Omul știe cum trebuie să arate Viitorul și Viitorul va arăta așa cum a înțeles Omul să și-l construiască. Deosebirea între sistemele social-politice, deosebirea între sistemele de gîndire, în fond, este o deosebire pe care progresul general o va modela, fără îndoială, în concordanță cu atît de greu dobîndite concluzii ale acestui Om în drumul său către mai bine.

Omul se va obișnui în curînd și cu gîndul că este locuitorul universului și nu numai al unei simple geografii încorsetate în limite pe care ideile lui

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

le-a depășit demult, ajungînd, atunci cînd au meritat, în patrimoniul mîndriilor universale. Acest gînd nu-i va ştirbi niciodată mîndria apartenenței la o anumită țară, la o anumită cultură. Dimpotrivă, universalizîndu-şi mîndriile el le va putea merita mai mult ca oricînd.

– *Ca scriitor guatemalez, pe care dintre cărțile proprii o veți lua cu Dumneavoastră în călătoria spre capitala Universului, al cărui cetățean ați devenit?*

– *Oameni de porumb* este cartea mea preferată dintre toate cele publicate pînă acum. M-aş bucura să pot spune că nu e singura, dar deocamdată am impresia că aşa este. În această carte n-am făcut nici o concesie cititorului sau altcuiva. E o lume oarecum închisă în această carte, o lume în care personajele mele cred în continuare în miturile lor străvechi şi luptă împotriva a tot ce amenință porumbul sacru. Iar pentru mine, culoarea porumbului este culoarea luminii.

Paris, 1967, toamna...

Puncte de vedere

Zinoviev: "Occidentul a devenit totalitar"

Dezamăgit de Europa, celebrul disident a decis să se "refugieze" în Rusia

La douăzeci de ani după ce a fost alungat din Uniunea Sovietică, Alexandr Zinoviev s-a reîntors în Rusia. Implacabil logician al disidenței, autorul "Înălțimilor deschise" *şi al* "Viitorului fericit" *lansează astăzi un act de acuzare feroce împotriva lumii libere care l-a primit.*

"Figaro Magazine": – *Cu ce sentimente vă întoarceți în Rusia după un exil atît de lung?*

Alexandr Zinoviev: – Cu acela de a fi părăsit o putere respectată, puternică, înfricoşătoare chiar şi de a găsi o țară învinsă, în ruine. Spre deosebire de alții eu n-aş fi părăsit niciodată URSS-ul dacă aş fi avut de ales. Exilul a fost o adevărată pedeapsă pentru mine.

"F.M.": – *Ați fost primit, totuşi, cu brațele deschise!*

A.Z.: – Este adevărat... Dar cu toată primirea triumfală şi cu succesul mondial al cărților mele m-am simțit întotdeauna străin în Occident.

"F.M.": – *După căderea comunismului lumea occidentală a devenit principalul dumneavoastră obiect de studiu şi de critică. De ce?*

A.Z.: – Pentru că ceea ce afirmasem eu s-a adeverit: căderea comunismului s-a transformat în căderea Rusiei. Rusia şi comunismul deveniseră unul şi acelaşi lucru.

"F.M.": – *Lupta împotriva comunismului îşi propusese, mascat, o dorință de eliminare a Rusiei?*

A.Z.: – Absolut. Catastrofa rusă a fost gîndită şi programată în Occident. Am mai spus acest lucru pentru că şi eu am fost, într-o anumită epocă, un inițiat. Am citit documente, am participat la studii care, sub pretextul de a combate o ideologie, pregăteau de fapt sfîrşitul Rusiei. Şi acest lucru mi-a devenit insuportabil într-atîta încît n-am mai putut accepta să trăiesc în mijlocul celor care îmi distrugeau țara şi poporul. Occidentul nu îmi este un lucru străin dar este o forță inamică.

"F.M.": – *Să fi devenit dumneavoastră un patriot?*

A.Z.: – Patriotismul nu este problema mea. Am primit o educație internaționalistă şi i-am rămas fidel. De altfel nici nu pot spune dacă iubesc sau nu Rusia şi pe ruşi. Dar aparțin acestei țări. Nenorocirile actuale ale țării mele sînt de aşa natură încît nu mai pot continua să le privesc de la distanță. Brutalitatea mondializării scoate în evidență lucruri inacceptabile.

"F.M.": – *Disidenții vorbeau, totuşi, ca şi*

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

cum patria lor ar fi democrația iar poporul lor – drepturile omului. Acum, cînd acest punct de vedere este dominant în Occident se pare că dumneavoastră îl combateți. Nu este o contradicție?

A.Z.: – În timpul războiului rece democrația era o armă îndreptată împotriva totalitarismului comunist, dar ea avea avantajul de a exista. Se vede, de altfel, astăzi că epoca războiului rece a fost un punct culminant al istoriei Occidentului. O bunăstare fără pereche, o libertate veritabilă, un extraordinar progres social, enorme descoperiri științifice și tehnice, toate erau prezente. Dar Occidentul se modifica, de asemenea, aproape imperceptibil. Integrarea timidă a țărilor dezvoltate, începută atunci, prefigura de fapt premizele mondializării economiei și ale globalizării puterii la care asistăm astăzi. O integrare poate fi generoasă și pozitivă dacă ea răspunde, de exemplu, dorinței legitime a națiunilor surori de a se uni. Dar aceasta a fost gîndită, încă de la început, în termenii unei structuri verticale, dominată de o putere supranațională. Fără succesul contrarevoluției ruse n-ar fi existat posibilitatea lansării spre mondializare.

"F.M.": – *Rolul lui Gorbaciov n-a fost, prin urmare, un rol pozitiv?*

A.Z.: – Eu nu gîndesc în acești termeni. Contrar ideii susținute în general, comunismul sovietic nu s-a prăbușit din cauze interne. Căderea sa constituie cea mai mare victorie din istoria Occidentului! Victorie colosală care, repet, permite instaurarea unei puteri planetare. Dar sfîrșitul comunismului a marcat, de asemenea, și sfîrșitul democrației. Epoca noastră nu este numai post-comunistă dar și post-democratică. Asistăm astăzi la instaurarea totalitarismului democratic sau, dacă doriți, la democrația totalitară.

"F.M.": – *Nu este puțin absurd?*

A.Z.: – Deloc. Democrația presupune pluralismul. Iar pluralismul implică opoziția a cel puțin două forțe mai mult sau mai puțin egale: forțe care se combat și se influențează în același timp. În perioada războiului rece exista o democrație mondială, un pluralism global în sînul căruia coexista sistemul capitalist, sistemul comunist și chiar o structură mai vag conturată dar, oricum, vie: nealiniații. Totalitarismul sovietic era sensibil la criticile venite din Occident. Occidentul resimțea, la rîndul său, influența URSS-ului chiar prin intermediul propriilor sale partide comuniste. Astăzi trăim într-o lume dominată de o forță unică, printr-o ideologie unică și un partid unic, mondialist. Constituirea acestuia s-a conturat și ea în epoca războiului rece, cînd suprastructurile transnaționale au început, în mod progresiv să se alcătuiască sub cele mai diferite forme: societăți comerciale, bancare, politice, mediatice. Cu toată diferența sectoarelor lor de activitate aceste forțe erau unite prin natura lor supranațională. Prin prăbușirea comunismului ele s-au regăsit la conducerea lumii. Țările occidentale sînt, prin urmare, dominante, dar și dominate pentru că ele încep să-și piardă din ce în ce mai mult propria suveranitate în avantajul a ceea ce eu numesc "suprasocietate". O suprasocietate planetară constituită din întreprinderi comerciale și organisme necomerciale ale căror zone de influență depășesc națiunile. Țările occidentale sînt supuse, astfel, asemenea celorlalte țări, controlului acestor structuri supranaționale. Ori, suveranitatea națiunilor a fost, și ea, o parte constitutivă a pluralismului și, prin urmare, a democrației, la scara planetei. Puterea dominantă de astăzi distruge statele suverane. Integrarea europeană, care se desfășoară sub ochii noștri, provoacă și ea dispariția pluralismului în sînul acestui nou conglomerat, în favoarea unei puteri supranaționale.

"F.M.": – *Dar nu credeți că Franța sau Germania rămîn totuși țări democratice?*

A.Z.: – Țările occidentale au cunoscut o adevărată democrație în epoca războiului rece. Partidele politice cunoșteau cu adevărat divergențe ideologice și aveau programe politice diferite. Organele de presă aveau, la rîndul lor diferențieri marcante. Toate acestea influențau viața oamenilor, contribuiau la bunăstarea lor. S-a terminat. Pentru că noul capitalism democratic și prosper, capitalismul legilor sociale și al garanției locului de muncă datora mult incertitudinii comuniste. Atacul masiv împotriva drepturilor sociale în Vest a început odată cu căderea comunismului în Est. Astăzi, socialiștii de la putere în cea mai mare parte a țărilor din Europa duc o politică de demolare socială care distruge tot ce a fost socialist chiar în țările capitaliste. Nu mai există în Occident nici o forță politică în stare să apere pe cei umili. Existența partidelor politice este pur formală. Diferența dintre ele se estompează cu fiecare zi mai mult. Războiul din Balcani a fost orice numai democratic nu. El a fost, totuși, purtat de socialiști, opuși din punct de vedere istoric acestui gen de aventuri. Ecologiștii, aflați și ei la putere în mai

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

multe țări, au aplaudat dezastrul ecologic provocat de bombardamentele trupelor NATO. Democrația tinde, prin urmare, să dispară și din organizarea socială occidentală. Totalitarismul se propagă peste tot pentru că structura supranațională impune propria sa lege națiunilor. Această suprastructură nedemocratică dă ordine, sancționează, organizează embargouri, bombardează, înfometează. Inclusiv Clinton i se supune. Totalitarismul financiar a subjugat puterile politice. Totalitarismul financiar este rece. El nu cunoaște nici mila nici sentimentele. Dictaturile politice sînt tolerante în comparație cu dictatura financiară. O anumită rezistență a fost posibilă în rîndul dictaturilor celor mai dure. Nici o revoltă nu este posibilă împotriva băncii.

"F.M.": – *Dar revoluția?*

A.Z.: – Totalitarismul democratic și dictatura financiară exclud revoluția socială.

"F.M.": – *De ce?*

A.Z.: – Pentru că ele combină brutalitatea militară atotputernică cu sugrumarea financiară planetară. Toate revoluțiile au beneficiat de ajutor venit din străinătate. Acum acest lucru este imposibil prin absența țărilor suverane. În plus, clasa muncitoare a fost înlocuită, la baza piramidei edificiului social, prin clasa șomerilor. Ori, ce doresc șomerii? Un loc de muncă. Ei sînt, prin urmare, spre deosebire de clasa muncitoare din trecut, într-o situație de inferioritate.

"F.M.": – *Toate sistemele totalitare au avut o ideologie. Care este ideologia acestei noi societăți pe care dumneavoastră o numiți post-democratică?*

A.Z.: – Cei mai influenți teoreticieni și politicieni consideră că am intrat într-o epocă post-ideologică. Pentru că ei subînțeleg prin "ideologie" comunismul, fascismul, nazismul etc. În realitate, ideologia, superideologia lumii occidentale, dezvoltată în cursul ultimilor cincizeci de ani, este mai puternică decît comunismul sau național-socialismul. Cetățeanul occidental este mult mai abrutizat decît era cetățeanul sovietic mijlociu de către propaganda comunistă. În domeniul ideologic ideea are mai puțină importanță decît mecanismele care o difuzează. Ori, forța mediilor occidentale este, de exemplu, incomparabil mai mare decît aceea, enormă de altfel, a Vaticanului la culmea puterii sale. Și aceasta nu este totul: cinematograful, literatura, filosofia, toate mijloacele de influențare și de difuzare a culturii în sensul larg al cuvîntului, se îndreaptă în același sens. La cel mai mic impuls, cei care lucrează în aceste domenii reacționează cu o unanimitate care te face să te gîndești la ordine venite dintr-o unică sursă de putere. Este suficient să fie luată hotărîrea stigmatizării unui Karadzici, a unui Miloșevici sau a altcuiva, pentru ca o mașină de propagandă planetară să se declanșeze împotriva acestor oameni fără prea mare importanță, de altfel. Și atunci, cînd ar trebui să judece pe politicienii și generalii NATO-ului pentru că au încălcat toate legile existente, marea majoritate a cetățenilor occidentali este convinsă că războiul împotriva Serbiei a fost unul just și bun. Ideologia occidentală combină și asigură convergența ideilor în funcție de necesități. Una dintre ele este că valorile și modul de viață occidentale sînt superioare celorlalte. În timp ce pentru cea mai mare parte a popoarelor de pe planetă, aceste valori sînt mortale.

Încercați numai să-i convingeți pe americani că Rusia moare. N-o să reușiți niciodată. Ei vor continua să afirme că valorile occidentale sînt universale, aplicînd astfel unul din principiile fundamentale ale dogmatismului ideologic. Teoreticienii, media și politicienii occidentali sînt absolut siguri de superioritatea sistemului lor. Aceasta le permite să-i impună lumii în mod conștient.

"F.M.": – *Dar această "superideologie" nu propagă, oare, și toleranța și respectul?*

A.Z.: – Cînd ascultați elitele occidentale totul este pur, generos și respectuos față de persoana umană. Făcînd aceasta ele aplică o regulă clasică a propagandei: ascunderea realității prin discursuri. Pentru că este suficient să deschizi televizorul, să te duci la cinematograf, să răsfoiești cărțile de succes, să asculți muzica cea mai frecvent difuzată pentru a constata că ceea ce este propagat în realitate este cultul pentru sex, violență și bani. Discursul nobil și generos este, prin urmare, destinat să mascheze acești trei piloni ai democrației totalitare. Dar mai sînt și alții.

"F.M.": – *Crezînd acest lucru nu înseamnă a fi cît de cît o victimă a fantasmelor complotului?*

A.Z.: – Care complot? Nu există nici un complot. Guvernul mondial este condus de guvernatorii structurilor supranaționale comerciale, financiare și politice cunoscute de toată lumea. După calculele mele aproximativ cincizeci de milioane de oameni fac deja parte din această supersocietate care conduce lumea. Statele Unite sînt metropola. Țările din Europa occidentală și cîțiva

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

vechi "dragoni" asiatici constituie baza. Ceilalţi sînt dominaţi conform unei gradaţii economico-financiare dure. Aceasta este realitatea. Propaganda pretinde că un guvern mondial controlat de un parlament mondial ar fi de dorit întrucît lumea este o nesfîrşită fraternitate. Acestea nu sunt decît nişte baliverne destinate populaţiei.

"F.M.": – *Şi Parlamentul european?*

A.Z.: – Nu, pentru că Parlamentul european există. Dar ar fi o naivitate să crezi că uniunea Europei se realizează pentru că guvernele ţărilor vizate au decis de bună voie. Uniunea Europeană este un instrument de distrugere a suveranităţilor naţionale. Ea face parte din proiectele elaborate de către organismele supranaţionale. Nu trebuie să uităm că legile regizează organizaţiile sociale. Faptul de a organiza un milion de oameni e un lucru, zece milioane e altceva, o sută de milioane este şi mai complicat. Organizarea a cinci sute de milioane este o sarcină imensă. Trebuie create noi organisme de conducere, formaţi oameni care să le administreze, să le facă să funcţioneze. Este indispensabil. Uniunea Sovietică este un exemplu clasic de conglomerat multinaţional dirijat de o structură conducătoare supranaţională.

Uniunea Europeană vrea să facă mai bine decît Uniunea Sovietică. Este legitim. Eu am fost surprins încă de acum douăzeci de ani de felul în care aşa zisele tare ale sistemului sovietic erau amplificate în Occident.

"F.M.": – *De exemplu?*

A.Z.: – Planificarea! Economia occidentală este infinit mai planificată decît a fost vreodată economia sovietică. Birocraţia! În Uniunea Sovietică între 10 şi 12 la sută din populaţia activă lucra în conducerea sau în administraţia ţării. În Statele Unite sînt 20 la sută. Şi cu toate acestea URSS-ul era criticat pentru economia sa planificată şi pentru imobilismul aparatului său birocratic! Comitetul central al PCUS folosea două mii de persoane. Întregul aparat al Partidului Comunist Sovietic era constituit dintr-o sută cincizeci de mii de salariaţi. Astăzi veţi găsi mai mulţi în Occident. Sînt zeci şi sute de întreprinderi bancare şi industriale care folosesc un număr mult mai mare de oameni. Aparatul birocratic al Partidului Comunist Sovietic era vrednic de milă în comparaţie cu cel din grupările multinaţionale. URSS era în realitate un stat sub-administrat. Funcţionarii din administraţie ar fi trebuit să fie de două pînă la trei ori mai numeroşi. Uniunea Europeană ştie acest lucru şi ţine seama de el. Integrarea este imposibilă fără contribuţia unui aparat administrativ important.

Secolul XXI va depăşi în oroare secolul nostru

"F.M.": – *Ceea ce spuneţi este contrar ideilor liberale afişate de conducătorii europeni. Credeţi că liberalismul lor este unul de faţadă?*

A.Z.: – Societatea liberală nu mai există. Doctrina sa este în întregime depăşită într-o epocă de concentrare capitalistă fără egal în istorie. Mişcările enormelor mase financiare nu ţin cont nici de interesele statelor nici de cele ale popoarelor, popoare alcătuite din indivizi. Liberalismul presupune iniţiativă personală şi risc financiar personal. Ori nimic nu se face astăzi fără banii băncilor. Aceste bănci, din ce în ce mai puţine, de altfel, duc o politică dictatorială, dirijată prin natura lor însăşi. Proprietarii sînt la cheremul lor pentru că totul este supus creditului şi, prin urmare, controlului puterilor financiare.Importanţa individului, fundament al liberalismului, se reduce în fiecare zi mai mult. Nu are nici o importanţă astăzi cine conduce o întreprindere sau alta, o ţară sau alta. Bush sau Clinton, Kohl sau Schröder, Chirac sau Jospin, ce importanţă are? Ei fac şi vor face aceeaşi politică.

"F.M.": – *Totalitarismele secolului XX au fost extrem de violente. Nu se poate spune acelaşi lucru despre democraţia occidentală.*

A.Z.: – Nu metodele ci rezultatele contează. Un exemplu? URSS a pierdut douăzeci de milioane de oameni şi a suferit distrugeri considerabile luptînd cu Germania nazistă. În perioada războiului rece, război fără bombe şi tunuri, totuşi, pierderile sale, pe toate planurile, au fost cu mult mai mari. Durata vieţii ruşilor s-a redus cu zece ani în ultimii zece ani. Mortalitatea depăşeşte natalitatea într-o manieră catastrofală. Două milioane de copii nu dorm acasă. Cinci milioane de copii de vîrstă şcolară nu se duc la Şcoală. Există douăsprezece milioane de toxicomani aflaţi în evidenţă. Alcoolismul s-a generalizat. 70% dintre tineri nu sînt apţi pentru serviciul militar din cauza stării lor fizice. Acestea sunt consecinţele directe ale înfrîngerii din războiul rece, înfrîngere urmată de occidentalizare. Dacă aceasta continuă, populaţia ţării va scădea rapid de la o sută cincizeci la o sută, apoi la cincizeci de milioane de locuitori. Totalitarismul democratic va depăşi tot ceea ce l-a

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

precedat.

"F.M.": – *În violență?*

A.Z.: – Drogul, foametea, Sida sînt mai eficiente decît violența războiului. După războiul rece, a cărui forță de distrugere a fost colosală, Occidentul a inventat "războiul pașnic". Irakul și Iugoslavia sînt două exemple de răspuns disproporționat și de pedeapsă colectivă pe care aparatul de propagandă se angajează să-l îmbrace în "cauză justă" sau în "război umanitar". Exercițiul violenței victimelor împotriva lor înseși este o altă tehnică exersată. Contrarevoluția rusă din 1985 este un exemplu. Dar, declanșînd războiul împotriva Iugoslaviei, țările Europei occidentale l-au declanșat și împotriva lor înșeși.

"F.M.": – *După părerea dumneavoastră, războiul împotriva Serbiei a fost și un război împotriva Europei?*

A.Z.: – Absolut. În Europa există forțe capabile să-i impună să acționeze împotriva ei însăși. Serbia a fost aleasă pentru că ea a rezistat presiunii compresorului mondialist. Rusia ar putea fi următoarea pe listă. Înaintea Chinei...

"F.M.": – *Cu tot arsenalul ei nuclear?*

A.Z.: – Arsenalul nuclear rus este enorm dar depășit. În plus, rușii sînt, din punct de vedere moral, pregătiți să fie cuceriți. După exemplul bunicilor care se predau cu milioanele în speranța de a trăi mai bine sub Hitler decît sub Stalin, ei chiar doresc această cucerire, în aceeași speranță nebună de a trăi mai bine. Este o victorie ideologică a Occidentului. Numai o spălare a creierului ar putea obliga pe cineva să vadă ca pozitivă violența îndreptată împotriva ta însuți. Plecînd de aici, eu cred că secolul al XXI-lea va depăși în oroare tot ceea ce umanitatea a cunoscut pînă acum. Gîndiți-vă numai la viitoarea luptă împotriva comunismului chinez. Pentru a învinge o țară atît de populată nu este vorba nici de zece nici de douăzeci ci poate de cinci sute de milioane de indivizi care vor trebui să fie eliminați.

Cu dezvoltarea pe care o cunoaște în momentul de față mașina de propagandă, această cifră este întru totul realizabilă. În numele libertății și al drepturilor omului, evident. Cu condiția ca o nouă cauză, la fel de nobilă, să nu se ivească din vreo instituție specializată în relații publice.

"F.M.": – *China și India au protestat de comun acord împotriva bombardării Iugoslaviei. Ar putea ele să constituie eventual un pol de rezistență? Două miliarde de indivizi nu sînt un nimic!*

A.Z.: – Forța militară și capacitățile tehnice ale Occidentului sînt fără termen de comparație cu mijloacele acestor două țări.

"F.M.": – *Aceasta pentru că performanțele materialului de război al americanilor în Iugoslavia v-au impresionat?*

A.Z.: – Nu aceasta este problema. Dacă s-ar fi luat o hotărîre în acest sens, Serbia ar fi încetat să existe în cîteva ore. Conducătorii noii ordini mondiale au ales, se pare, strategia violenței permanente. Conflictele locale se vor succede pentru a fi oprite de mașina "războiului pașnic" pe care am văzut-o la lucru. Aceasta poate să fie, de fapt, o tehnică a managementului planetar. Occidentul controlează cea mai mare parte a resurselor naturale mondiale. Resursele sale intelectuale sînt de milioane de ori superioare față de cele ale restului planetei. Această zdrobitoare superioritate determină dominația sa tehnică, artistică, mediatică, informatică, științifică din care decurg toate celelalte forme de dominare. Totul ar fi foarte simplu dacă ar fi suficientă cucerirea lumii. Dar aceasta mai trebuie și condusă. Aceasta este problema fundamentală pe care americanii încearcă acum să o rezolve. Miliardul de occidentali și cei asimilați lor vor dirija restul lumii. Dar acest miliard va trebui să fie și el dirijat, la rîndul lui. Vor trebui probabil două sute de milioane de persoane care să conducă lumea occidentală. Aceștia trebuie selecționați, formați. Iată de ce China este condamnată la eșec în lupta ei împotriva hegemoniei occidentale. Această țară sub-administrată nu are nici capacitățile economice nici resursele intelectuale necesare pentru a organiza un aparat de conducere eficient, alcătuit din aproximativ trei sute de milioane de indivizi. Numai Occidentul este capabil să rezolve problemele managementului la scara planetei. Aceasta se și realizează deja. Sutele de mii de occidentali se află în fostele țări comuniste, în Rusia, de exemplu, ocupînd în marea lor majoritate posturi de conducere. Democrația totalitară va fi și o democrație colonială.

"F.M.": – *Dar această dominație nu va fi, pînă la urmă, un bine pentru umanitate?*

A.Z.: – Cei care vor trăi peste zece generații vor putea efectiv să spună că lucrurile au fost făcute pentru binele umanității, altfel spus, pentru binele lor. Dar ce se întîmplă cu rusul sau cu francezul care trăiește astăzi? Se poate el bucura la gîndul că viitorul poporului său ar putea fi acela al indienilor din America? Termenul de umanitate

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

este o abstracțiune. În viața reală există ruși, francezi, sârbi etc. Ori dacă lucrurile continuă așa cum au început, popoarele care au realizat civilizația noastră – și mă gîndesc înainte de toate la popoarele latine – vor dispărea în mod practic. Europa occidentală este inundată de o maree de străini. N-am mai vorbit încă despre acest lucru dar el nu este nici rezultatul întîmplării și nici al mișcărilor așa zise incontrolabile. Scopul este de a crea în Europa o situație asemănătoare cu aceea din Statele Unite. Faptul de a ști că umanitatea va fi fericită dar fără francezi n-ar trebui să bucure prea mult pe francezii actuali. La urma urmei, lăsînd pe pămînt un număr limitat de oameni care ar urma să trăiască altfel, ca în paradis, ar putea fi un proiect rațional. Aceștia vor crede, cu siguranță că fericirea lor este o împlinire a mersului firesc al istoriei. Nimic nu va aminti de viața pe care noi și ai noștri o trăim astăzi.

"F.M.": – *Se poate spune că Occidentul trăiește astăzi o radicalizare în care se află germenii propriei sale distrugeri?*

A.Z.: – Nazismul a fost distrus într-un război total. Sistemul sovietic era tînăr și viguros. El ar fi continuat să trăiască dacă n-ar fi fost combătut din exterior. Sistemele sociale nu se autodistrug. Numai o forță exterioară poate nimici un sistem social. Așa cum numai un obstacol poate opri un bulgăre să se rostogolească. El poate fi demonstrat cum poate fi demonstrată o teoremă. Astăzi, noi sîntem dominați de o țară care dispune de o superioritate economică și militară zdrobitoare. Noua ordine mondială se dorește unipolară. Dacă guvernul supranațional reușește, neavînd nici un dușman exterior, acest sistem social unic ar putea exista pînă la sfîrșitul timpurilor. Un om singur poate fi distrus de propriile sale boli. Dar un grup, chiar restrîns, poate avea tendința de a supraviețui prin reproducere. Imaginați-vă un sistem social alcătuit dintr-un miliard de indivizi. Posibilitățile sale de a repera și opri fenomenele de autodistrugere sînt infinite. Procesul de uniformizare a lumii nu poate fi oprit în viitorul previzibil.

Interviu realizat de Victor LOUPA
"*Le Figaro Magazine*", 24 iulie 1999, pag. 36-38
Traducere de Teofil BĂLAJ

* Cea mai mare parte a cărților lui Alexandr Zinoviev au fost publicate în editurile pariziene "Vîrstele omului" și "Plon".

Patrimoniu

Memorandum ...

Acte qui développe le vote de l'assemblée ad-hoc du 9/21 du moins d'octobre 1857
(Actul ce dezvăluie votul Adunării ad-hoc din 9/21 octombrie 1857)

Florin PREDA

O carte fundamentală pentru înțelegerea istoriei moderne a României și pentru începuturile făuririi statului modern român. Valoarea sa de patrimoniu este dată de conținutul ei, fiind vorba de un document politic de afirmare a unor doleanțe ale poporului român. Un document completat de aparatul științific istoric care susține cele afirmate în memorandum.

Apărută la București în 1857, la "Imprimerie nationale de Joseph Romanow et Comp.", această carte cuprinde *Memorandumul* votat de Adunarea ad-hoc a României în 6/18 noiembrie 1857. Concepută în două părți, este tipărită în limba franceză. Franceza este, probabil, și limba în care a fost redactat *Memorandumul*, datorită faptului că era o limbă a epocii, fiind și un mijloc de informare a străinătății asupra problemelor românilor.

Prima parte, "Acte", este alcătuită din textul propriu-zis al *Memorandumului*, acesta constituindu-se într-o justificare naturală, juridică, națională și istorică a stipulațiilor Tratatului de la Paris din 1856, privind Principatele. În deschiderea *Memorandumului* se precizează că "*Adunarea ad-hoc a României, conformă tratatului de la Paris,*

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

precum și în virtutea drepturilor națiunii noastre, invită românii la exprimarea voinței lor, relativ la reorganizarea țărilor lor, în ședința din 9/21 octombrie a acestui an" (*1857*). În continuare *Memorandumul* precizează principiile care vor sta la temelia construirii noului stat, important în contextul politic al vremii fiind acela care spune că "*Românii vor respecta drepturile celorlalte state, cele ale imperiului Otoman în special*".

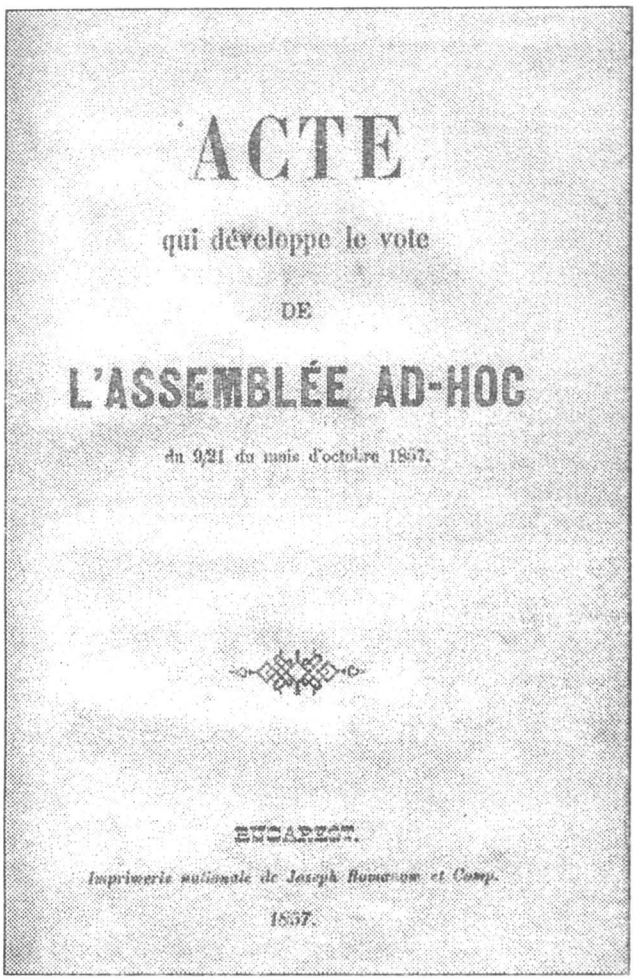
ACTE

qui développe le vote

DE

L'ASSEMBLÉE AD-HOC

du 9/21 du mois d'octobre 1857.

BUCAREST.

Imprimerie nationale de Joseph Romanow et Comp.

1857.

În sprijinul rezoluției divanului ad-hoc se aduce faptul că "*actele națiunii române sunt înscrise în fiecare pagină a istoriei ultimelor optsprezece secole, în lupta contra barbarilor, în lupta Creștinismului. De altfel, în timpurile moderne, în toate epocile memorabile, poporul român s-a manifestat, s-a afirmat, a luptat, a lăsat amprenta specifică personalității sale, și în arhivele diplomatice, ale evului mediu, o mulțime de acte diplomatice, o mulțime de tratate (vezi anexa alăturată), ale suveranilor Principatelor Moldo-Române, cu sultanii otomani și cu alți suverani constată existența Principatelor, ca state pe deplin suverane*".

După această aducere-aminte, urmează o lungă incursiune în istorie care începe cu amintirea "*capitulațiilor sau Tratatelor anilor 1393, 1460, 1511, 1529, încheiate între Suveranii Moldo-Români Mircea I, Vlad V, Bogdan, Petru Rareș și Sultanii Baiazid I, Mahomed II, Baiazid II și Suleiman II, recunoscând Moldova și Țara Românească ca state independente*", continuându-se cu tratatele care au urmat, inclusiv cu tratatul de la Kuciuc-Kainargi și de la Adrianopol.

În încheierea *Memorandumului* se speră în receptarea acestui act de către Europa ca fiind un act de voință al poporului român, consfințit prin hotărârea Divanului ad-hoc din octombrie.

Memorandumul este semnat de Mitropolitul Nifon, președinte, vicepreședinte Nicolae Golescu, secretar C. Crețulescu, membrii Ch. Turnavitu, D. Brătianu, C. Rosetti și Ștefan Golescu. Se remarcă prezența Mitropolitului Nifon, ca președinte, ceea ce demonstrează aportul însemnat al Bisericii Naționale Ortodoxe la împlinirea idealurilor naționale, precum și al fruntașilor pașoptiști din cele 2 Principate.

Partea a doua a lucrării constă în publicarea tratatelor care stau la baza aparatului științific al *Memorandumului*, primul fiind Tratatul dintre Baiazid I și Mircea I încheiat în 1392, iar ultimul, *Convenția între Principatele Moldovei și cel al Valahiei, închis la Iași, la 8 iulie al anului 1835.*

Toate aceste documente oferă o privire asupra raporturilor care au existat între Țările Române și imperiile vecine.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Autografe contemporane

Mircea MICU

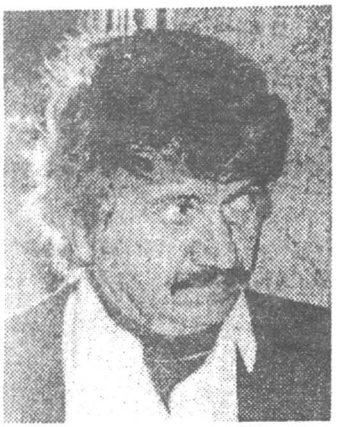

Acasă

Aud zăpezi îndepărtând
aroma frunzei fără nume
acum, când tremura de vânt
aripa berzelor prin lume.

Culori topite-n zări de var
învață-n taină să dispară
și pentru veci pierdute-mi par
în strălucirea funerară.

Și trec pe lângă mine nori
în alba lor devălmășie,
purtați pe aripi de condori
spre locurile din pruncie.

Privește, mamă, astrul greu
al nopții ce ilumineză
cu raze reci, destinul meu
suit în cerul de amiază.

În văzduhul cu sănii...

În văzduhul cu sănii de lemn
unde păsări din vară mai cântă,
în văzduhul cu sănii de lemn,
se aude o toacă solemn
și un fluture alb mă descântă.

În văzduhul cu sănii de lemn
unde doarme o lume de ceară,
știu o casă bătrână, din lemn,
o minusculă casă din lemn
fumegând ca o pipă în seară.

În văzduhul cu sănii de lemn,
tu și eu colorați de speranțe,
prinși în blănuri străine, de lemn,
vom străbate intime distanțe.

În văzduhul cu sănii de lemn
trecem triști cenzurându-ne avântul,
temperându-l cu vorbe de lemn,
colorându-l cu vorbe de lemn,
pe care le știe doar vântul...
În văzduhul cu sănii de lemn...

Ninge blând în Apuseni

Ninge blând în Apuseni parc-ar presăra făină
un morar cu barbă albă răsucit din timp spre noi.

Săniile altor zile se aud în sticla serii
și ne poartă în oglinda amintirii înapoi.

Astăzi am să-nvăț cum plânge un cocoș de munte singur
când zăpada îl îmbată și-l trimite în eter.
Iată casele bătrâne fumegând ca niște pipe
când se plimbă morții țării pe cărările din cer.

Numai moara se învârte măcinând nepăsătoare,
numai moara cea de taină adunând în jgheaburi vechi
orele ființei noastre, galeșa îndepărtare
de pârâul care-și sună clipocitul în urechi.

Ninge blând în Apusenii adormiți în os de zimbru,
se aude-un cal pe câmpuri spulberând zăpezi de puf.
Să visăm... E ceasul sacru al singurătății noastre
când ne risipim iubirea și nădejdile-n văzduh.

* Volumul de versuri *Poeme pentru mama*, din care reproducem un florilegiu, a apărut la Editura Helicon din Timișoara, colecția "Liliput" și a fost lansat în ziua de 7 octombrie 1999 la librăria "Mihail Sadoveanu".

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Desen de Marin Sorescu

Poetul

lui Nichita Stănescu

Trece o umbră solitară
prin parcul marelui oraș.
Puțin o văd, ea are trupul
acoperit de-un fum albastru.
Se mișcă aerul în urmă
atât de nevăzut și lin
nădăjduind înlocuirea
grăbită și neașteptată.
E ceasul trist, e ceasul zero
și Timpul prins în turnuri vechi
intra în clopote imense
și bate lung, silabisind.

Mamei

Mamă ești mai frumoasă ca o
duminică fără sfârșit
când se aude plânsul ierbii
pierând pe câmpul înverzit.

Departe, peste vămi de gheață
unde miroase a gutui,
sau stele albe și învață
ruga ta spusă nimănui.

Cu cât ne-ndepărtează vremea,
cu cât te uită carnea mea,
eu mă gândesc cu greu la ziua
când nu te voi putea vedea...

O, de-aș putea, (dar ce pot oare,
din sărăcia care-o am)
să te întorc din nou la clipa
acelor ani când nu eram...

Și iarna venind în genunchi

Nici o moară de apă...
Dar unde sunt, oameni buni, morile-dulcile?

O roată de lemn lustruind cerul,
iedera ca o brățară de milă,
morarul bătrân înșurubat cu umărul
în stâlpul din mijloc,
și pietrele
și făina
și pâinea...
Intram încet ca-ntr-o biserică
sau
ca într-o cameră, în care o mamă
se pregătește să nască.
Nu cunoașteți clipa aceasta
a sfiiciunii nemaipomenit de frumoase?

Trecem pârâul,
fâșia de viață și moarte,
rostogolind pești și frunze
și pietre vechi
pe care, odinioară, sunau
copitele cailor negri
copitele cailor negri.

N-am uitat morarul bătrân
cel care sprijină grinzile
cu umărul lui scârțâind,
n-am uitat nopțile lui măcinate
între două planete de piatră.

Frumos ca un zeu barbar
orânduiește anotimpuri
și în ochii lui înlăcrimați
înoată rândunicile verii.

O, dar nu uitați morărița,
ca salcia tristă, mai tristă,
iubindu-se cu păstrăvii și cu luna
și cu ultimul plop aplecat
peste sânii albiți de făină,
și cu ultima urmă de lup
împânzind singurătățile albe.

O, dar nu uitați morărița
cea pe care roata de moară o macină
și-o face zilnic tain alb
pe când morarul bătrân
sprijină cu umărul moale
stâlpul din mijloc.

Luna besmetică,
câmpul cu batiste de mai,
luna besmetică,
morărița dansând goală sub lună,
luna besmetică,
morarul zidit sub propria-i moară...
Și iarna venind în genunchi...

Desen de Marin Sorescu

Aud un clopot

Aud un clopot în Ardeal, departe,
cum liniștea în două o desparte.

Bate prelung și dangătul îi sună
ca și cum cineva ar bate-n lună.

Eu îl ascult cântând ca pe-o uimire
din milenara lui neadormire.

Prin aerul de zvon electrizat
pare că-i un suspin îndepărtat.

E ca suspinul dușilor țărani
care-l tot trag de două mii de ani!

Nu pot să dorm și-ascult tăcut și pal
cum bate lung un clopot în Ardeal...

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Itinerar francofon

Reparații la "Coloana Infinitului" (III)

Convorbire cu Aimé Maeght

Teofil BĂLAJ

"Brâncuşi ne-a reţinut la masă şi a ţinut să pregătească singur cele cuvenite.

Aveam de mai multă vreme cea mai mare admiraţie pentru opera lui Brâncuşi. Era pentru mine singurul sculptor care a reuşit să stilizeze şi să purifice forma, să o elibereze de aparenţele exterioare fără a cădea în decorativ.

De la această primă întîlnire am înţeles secretul reuşitei sale: ceea ce caut, mi-a spus Brâncuşi, este, în primul rînd libertatea. Eliberînd materia de contorsionarea formelor fixe, frumuseţea se dezvăluie singură, din belşug.

Orgoliul care i se reproşa adesea nu era decît o expresie a independenţei sale spirituale.

Lupta sa împotriva academismului? Nici nu-i păsa. Singurul adversar demn de eforturile clarificării era pentru el lipsa posibilităţii de înţelegere a oamenilor, miopia lor artistică.

Întrebîndu-l de ce dădea uneori impresia că este nesociabil, supărăcios, mi-a răspuns că iritarea lui era îndreptată numai împotriva lui însuşi, împotriva propriei sale neputinţe.

Această nelinişte care-l hăituia era, alături de simplitate, una din trăsăturile esenţiale ale caracterului său. O simplitate de ţăran înţelept şi de meşter matur, simplitatea inteligenţei şi a candorii. Mărturisea că nu avea nevoie să recurgă la mijloace exterioare pentru a distruge în sine ceea ce cultura şi excesul de civilizaţie sterilizau în artă. Rămăsese apropiat de copilărie şi de ţara lui, păstrase intact darul libertăţii şi al uimirii frumoase în faţa lumii.

L-am revăzut pe Brâncuşi în mai multe rînduri, mai ales cînd am expus în galeria mea una din capodoperele sale, o «Cariatidă». Întotdeauna mi-a produs aceeaşi admiraţie.

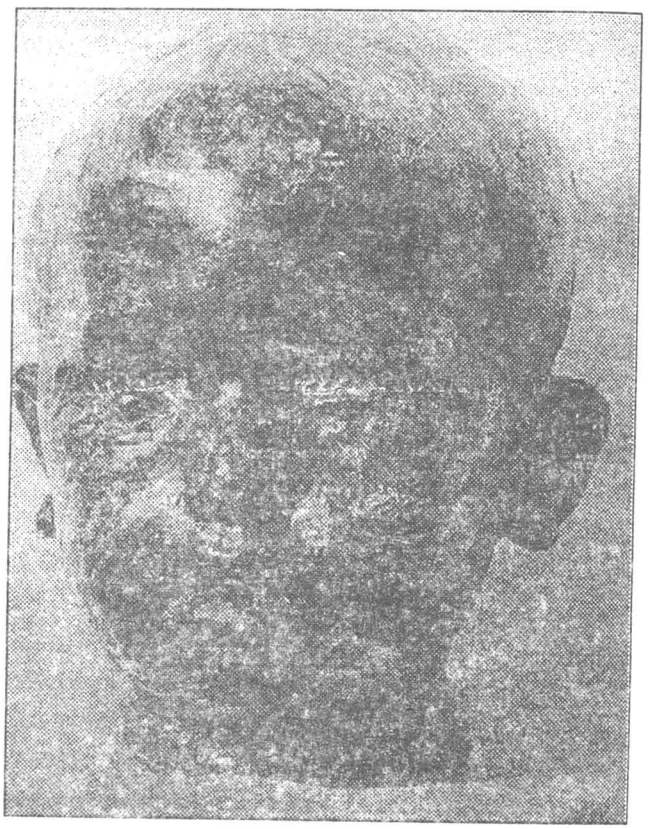

C. Brâncuşi: "Cap de copil"

A fost un om şi un artist cu adevărat unic. O mare personalitate care părea să fi descins printre noi direct din ceremonia simplă a zborurilor sale înalte pentru a ne împărtăşi atît de generos farmecele şi magia unei lumi ale cărei taine numai el le-a cunoscut cel dintîi..."

– Cunoaşteţi România şi altfel decît prin opera lui Brâncuşi?

– *" Nu. Sau mai bine zis nu încă. Brâncuşi ajunge, însă, cred, pentru a te apropia cu adevărat de ţara lui şi pentru a respecta sincer România şi pe români".*

(va urma)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Undeva, în Europa ...

Vulcana-Băi, Județul Dâmbovița sau Etica globală – Resurse morale autohtone

*În pregătirea celei de a III-a sesiuni a Parlamentului Religiilor Lumii, Cape-Town, decembrie 1999, Comitetul Director şi Consiliul Ştiinţific ale Centrului Internaţional Ecumenic din Bucureşti au organizat în ziua de 2 octombrie a.c. la Centrul Interreligios de la Vulcana-Băi, judeţul Dâmboviţa, Simpozionul Internaţional cu tema: **"Etica globală – Resurse morale autohtone"**.*

*Lucrările simpozionului au fost conduse de Dr. **Ion Popescu**, Director General al Centrului Internaţional Ecumenic şi Preşedinte al Băncii Internaţionale a Religiilor.*

*Evenimentul a beneficiat de prezenţa şi intervenţiile unor personalităţi ale vieţii publice, ştiinţifice, culturale şi religioase din România şi a avut ca moderator al dezbaterilor şi principal raportor pe Dr. **Günther Gebhardt**, coordonator al Programelor Academice ale Fundaţiei "WELTETHOS" din Tübingen, Germania.*

Publicăm, în continuare, intervenţia în cadrul simpozionului a oaspetelui german.

(Teofil BĂLAJ)

Etica globală în lumea divizată
Geneza și evoluția unui proiect atrăgător

Dr. Günther GEBHARDT
Coordonator al Programelor Academice ale Fundației "WELTETHOS"
Tübingen, Germania

"Nu poate exista pace între naţiuni fără pace între religii".
"Nu poate fi pace între religii fără dialog între religii".
"Nu poate fi dialog între religii fără un consens asupra etaloanelor etice comune: o Etică Globală".
"Nu poate exista o nouă ordine mondială fără o Etică Globală".

Aceste patru afirmaţii formează un fel de punct de plecare a ceea ce se cunoaşte ca "Proiectul de Etică Globală". Formulându-le pentru întâia oară de pe la mijlocul anilor '80 şi în continuare, teologul elveţian Hans Küng şi-a exprimat profunda convingere că "formele de societate îşi vor pierde coeziunea şi, în final, planeta noastră divizată şi primejduită nu va supravieţui fără un consens general asupra valorilor umane comune, asupra etaloanelor etice şi asupra directivelor de comportare".

- religiile lumii posedă, în tradiţiile lor etice, o astfel de comoară de "etică globală";
- religiile, prea adeseori factori de violenţă, au răspunderea comună de a contribui la pacea lumii redescoperind şi punând în practică baza etică a lor comună, alături (*in coalition with*) de toţi oamenii de bine (*people of good will*);
- urmând această cale spre viitor, se poate evita o "ciocnire a civilizaţiilor" şi se poate consolida pacea lumii.

Acest program de Etică Globală a fost prezentat pentru prima oară de Hans Küng unui public larg în

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

anul 1990 în cartea intitulată *Projekt Weltethos*, tradusă în limba engleză în anul 1991 cu titlul *Global Responsibility. In Search of a New World Ethic*. Un punct central al proiectului l-a constituit Parlamentul Religiilor Lumii de la Chicago din 1993, care a adoptat "Declarația pentru o Etică Globală", al cărei text în limba română îl aveți în mâinile dumneavoastră. Dați-mi voie să clarific lucrurile chiar de la început, apelând la propriile cuvinte ale lui Hans Küng: "Etică Globală nu înseamnă nici ideologie globală, nici o singură religie globală unificată care transcende toate religiile existente, nici un amestec din toate religiile... Nici nu caută etica globală să înlocuiască etica înaltă a religiilor individuale cu un minimalism etic ci reprezintă minim din ceea ce religiile lumii au deja în comun acum în sfera etică".[1]

Proiectul de Etică Globală: un răspuns, un apel, un proces

Proiectul de Etică Globală constituie un răspuns atât față de situația schimbătoare a lumii, îndeosebi începând din 1989, situație care creează noi probleme lumii religiilor. Este un apel adresat tuturor oamenilor de bine ca să adopte cele două principii fundamentale și cele patru directive irevocabile formulate în "Declarația pentru o Etică Globală" a Parlamentului Religiilor Lumii. Și este un proces într-adevăr "pentru" (spre) o Etică Globală ce se desfășoară și a primit deja ecou favorabil din partea diverselor sfere ale vieții și ale societății, așa cum se manifestă în propria continuare (*follow-up*) și în aplicarea ei concretă.

Îmi voi structura prezentarea de față în funcție de aceste trei aspecte. Înțelegând Etica Globală ca răspuns mă voi referi la geneza și originea *(background)* proiectului; subliniind caracterul său ca apel voi reaminti conținutul Proiectului de Etică Globală, potrivit Declarației de la Chicago din 1993; în fine, abordând proiectul ca proces voi înfățișa câteva exemple de modul cum ideea s-a răspândit deja și s-a dezvoltat mai departe la diverse niveluri.

1. Proiectul de Etică Globală – răspuns unei lumi în schimbare având nevoie de orientare

Îndeosebi de la dramaticele răsturnări din 1989, lumea noastră a fost martora unor schimbări profunde, cu efecte extinse. Modelul de ordine mondială caracterizat printr-un sistem politic de bloc bazat pe ideologii s-a prăbușit și a fost înlocuit cu două procese antagoniste: globalizarea și fragmentarea. Într-un număr de domenii, ca de exemplu comunicațiile, transportul, tehnica, economia, piața de bani, lumea pare să devină din ce în ce mai mică, fapt ce i-a făcut pe unii gânditori să vorbească despre lume ca "sat global" (*a global village*). Pe de altă parte, aș vrea să spun că aceasta este o reacție față de globalizare și, în parte ca rezultat al ei, suntem martorii unui larg răspândit fenomen de fragmentare, dramatic exprimat prin creșterea numărului de conflicte etnice dar și prin afirmarea de către multe grupuri în interiorul aceleiași

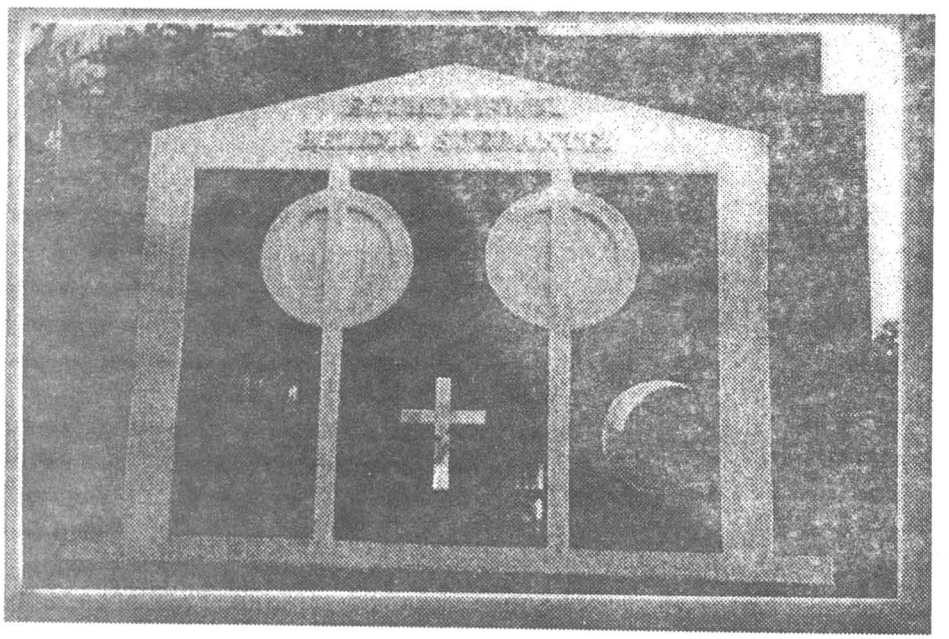

Monumentul "Ecumenismul-Religia speranței" marchează intrarea spre complexul interreligios Vulcana-Băi

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

societăți a propriei identități distincte – prea adeseori contra altor grupuri din cadrul societății. Faptul riscă să divizeze societatea în tot mai multe grupuri interesate, luptându-se pentru influență și putere și uitându-și uneori răspunderea pentru binele comun.

În special – în societatea din emisfera nordică, instituțiile tradiționale care obișnuiau să asigure o orientare bazată pe valoare față de grupuri separate – religii, alte filosofii, ideologii politice, partide, asociații și grupări sociale – se află în criză, așa cum se întâmplă în sistemele și ideologiile gata făcute, în general. Această evoluție a societății pluraliste moderne spre care cheamă unii cugetători, societatea postmodernă cere de la individ un puternic sentiment al responsabilității. Orientarea în societatea pluralistă, cu propria piață uriașă de posiblități la toate nivelurile, a devenit un exercițiu costisitor, iar eu înțeleg că faptul este real în mod special pentru țările aflate în tranziție de la un sistem spre un altul, ca de pildă România. Ce valori pot fi împărtășite în comun de către toți cetățenii pentru ca să garanteze coeziunea unei societăți pluraliste? Se poate lua în considerare Declarația Universală a Drepturilor Omului și sistemul de valori subliniar drept călăuză majoră pentru lumea noastră, iar aceasta constituie într-adevăr un mare progres în umanitate. Însă observăm o larg răspândită încălcare a Drepturilor Omului (*Human Rights*) și trebuie să admitem că numai legile singure nu pot garanta o societate pașnică și dreaptă dacă voința etică (*ethical will*) de a le respecta este subdezvoltată. Toate eforturile diplomatice și politice, lăsând la o parte globalizarea economiei, nu vor fi în măsură să producă o nouă ordine mondială dacă aceste procese nu sunt susținute de convingeri etice.

Care este rolul religiilor în această situație? Am auzit "sloganul": "Nu poate fi pace între națiuni fără pace între religii!" Iar noi putem fi înclinați să gândim: Oare nu s-ar realiza mai ușor pacea pe pământ fără religii? N-au fost ele de prea deseori izvoare sau cel puțin componente de divizare și violență, parte din problemă mai degrabă decât parte din soluție? Priviți la vecinii dumneavoastră din fosta Iugoslavie. Nu la adresa diverselor afilieri religioase ale croaților romano-catolici, ale sârbilor ortodocși și ale bosniacilor musulmani au fost făcute referirile, un mod de fanatizare a faptelor care au dus la atrocități incredibile comise de toate părțile? Chiar și în această țară pașnică, România, care pare să fie acum în avangarda ecumenismului creștin și a armoniei interreligioase, religia și diversitatea denominațională, în anumite perioade ale istoriei, s-ar putea folosi ca forță dezbinatoare mai degrabă decât ca stimulent pentru pace. Toate acestea sunt adevărate iar părțile întunecate și sângeroase ale religiilor nu trebuie minimalizate în nici un caz ci ar trebui să se accepte cu autocritică și cu simț de căință de către toate religiile. Atât în știința politică precum și în cercetările privind pacea, religia s-a considerat de multă vreme exclusiv ca o amenințare, nu ca element pozitiv. Și este adevărat de asemenea, că am fost martorii, timp de douăzeci de ani, unei anumite reînvieri a religiilor încă o dată, nu numai în aspectele lor pașnice și eliberatoare ci chiar și în formele lor extremiste și violente, așa numitul "fundamentalism" din toată lumea. Omul de știință politic Samuel Huntington din SUA spunea, într-un celebru eseu al lui din 1993, că după sfârșitul sistemului de blocuri se ivește pericolul unei "ciocniri a civilizațiilor"[2], – liniile de demarcație sunt acum definite de către diverse sfere culturale, puternic bazate pe deosebirile religioase, iar conflictele violente din viitor ar fi de presupus că vor exploda între aceste civilizații antagoniste, nu între sistemele politice. Deși eu, personal, nu împărtășesc această concepție pesimistă și unilaterală, Huntington are dreptate cel puțin când ia în serios rolul religiilor în privința păcii și a conflictelor. Religiile sunt actorii-cheie în lumea politică de astăzi și nu mai pot rămâne "dimensiunea lipsă a puterii de stat"[3]. Dacă urmează să joace un rol pozitiv, făcător de pace, trebuie totuși să intre în dialog și să-și consolideze propriile legături și structuri existente ale întâlnirilor. Acest dialog va trebui în mod realist să recunoască ceea ce divide, ceea ce este și va rămâne întotdeauna diferit între religii: doctrinele (învățătura de credință, *n.n.*), ritualul, practica religioasă. Dar va trebui să înceapă de la ceea ce posedă religiile în comun și să-l accentueze: o bază etică, niște norme fundamentale și etaloane de comportare umană, iar acest fapt îl constituie tocmai temelia substanțială a Eticii Globale. Înainte de a mă ocupa de conținutul ei în a doua parte a prezentării mele, dați-mi voie mai întâi să arăt cum această diagnoză a situației din lumea noastră și a rolului religiilor se raportează la gândirea teologică a lui Hans Küng și cum l-a condus pe el ca teolog la prezentarea proiectului de Etică Globală în anul 1990.

Este important să știm cum căutarea unei Etici Globale și angajamentul față de dialog între religii este o consecință organică a reflecției teologice creștine, catolice de o viață, izvorând din chiar inima teolo-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

giei creştine, o chestiune de mântuire. Cum să înţeleg mântuirea pentru credincioşii ne-creştini şi pentru cei lipsiţi de religie? Cum lucrează Dumnezeu în celelalte religii, dacă noi creştinii Îl mărturisim ca Dumnezeu al întregii lumi şi al întregii umanităţi pe care El a creat-o? Abordarea unor probleme atât de profunde l-a determinat pe Küng să reflecteze asupra temei despre Dumnezeu ca realitate transcendent imanentă şi, prin urmare, să studieze mai departe, mai în profunzime, celelalte religii, doctrinele lor fundamentale şi morala lor, precum şi paradigmele lor schimbătoare de-a lungul istoriei. El a descoperit din ce în ce mai mult că toate religiile susţin laolaltă un set de valori umane fundamentale şi de principii etice şi că acest fapt ar putea deveni cheia angajării religiilor în a lucra împreună pentru pace.

Retragerea autorizaţiei sale de a preda (de a fi profesor universitar, *n.n.*) în Facultatea de teologie catolică şi transferul său, în 1980, la un Institut independent de Cercetare Ecumenică din cadrul Universităţii din Tübingen, Institut creat pentru el, i-a acordat lui Hans Küng libertatea de a se dedica aproape în întregime studiului religiilor lumii şi elaborării Proiectului de Etică Globală. În anul 1984 el a publicat un volum în limba germană pe tema *Creştinismul şi religiile lumii* (hinduismul, buddhismul şi islamismul), în cooperare cu trei specialişti eminenţi din acele trei religii[4]. Acest volum a fost urmat de un altul despre *Creştinism şi religiile Chinei*, publicat împreună cu Julia Ching din Toronto[5]. Întregul său studiu şi multele sale întâlniri şi discuţii cu reprezentanţi ai religiilor, profesori universitari, oameni de afaceri şi politicieni de pe toate continentele au întărit convingerea lui Küng că "lumea unică în care trăim are şansă de supravieţuire numai dacă nu se mai găseşte loc în ea pentru sfere de etici contradictorii şi chiar antagoniste. Această lume unică are nevoie de o singură etică fundamentală. Această unică societate mondială nu are nevoie de o religie unitară nici de o ideologie unitară, dar are nevoie de nişte norme, valori, idealuri şi ţeluri pentru a o strânge laolaltă şi pentru a se impune ei"[6]. Küng a putut să-şi testeze programul în două ocazii importante. În anul 1989 el a ţinut un referat principal la simpozionul UNESCO de la Paris, pe tema *Nu poate fi pace mondială fără pace religioasă*. În anul 1990 el a fost invitat la prestigiosul Forum Economic Mondial de la Davos, Elveţia şi a vorbit pe tema: *De ce avem nevoie de Etaloane de Etică Globală ca să supravieţuim?*

Făcând acest studiu, cercetare, întâlniri interreligioase şi conferenţieri, Küng era bine pregătit atunci când cei din conducerea Consiliului Parlamentului Mondial al Religiilor l-au abordat (după un prim contact stabilit încă în 1989 şi apoi în 1992) şi i-au cerut să redacteze Declaraţia pentru acest Parlament ce avea să se ţină la Chicago în 1993. Hans Küng a înţeles aceasta ca un prilej unic, iar mare parte a activităţilor sale şi echipei sale din lunile următoare s-a concentrat asupra acestei sarcini, incluzând un simpozion interreligios şi consultaţii continue cu parteneri din toate religiile lumii. Într-un articol special, Küng face o dare de seamă asupra acestui întreg proces care, în final, l-a adus către Declaraţia de la Chicago[7]. La 4 septembrie 1993, această Declaraţie s-a adoptat şi s-a semnat de circa 2000 de delegaţi adunaţi în cadrul unui uriaş Parlament al Religiilor Lumii. Ar fi mult prea lung ca să intru în detalii procedurale şi ermineutice ale acestui document, dar aş vrea acum, în cea de a doua parte a prezentării de faţă, să mă concentrez asupra conţinutului a ceea ce trebuie să se considere drept documentul de bază, un fel de Chartă a Proiectului de Etică Globală.

2. Proiectul de Etică Globală – apel la consens asupra valorilor comune

Atunci când, în 1993 a inaugurat era întrunirilor interreligioase şi a dialogului, Parlamentul Religiilor Lumii de la Chicago a fost mişcat de convingerea că este mai important pentru viitor să descopere ceea ce religiile deţin în comun decât să stăruie asupra a ceea ce le desparte. În evoluţia mişcării interreligioase a devenit clar că etica şi răspunderea pentru lumea noastră comună constituie un domeniu major unde astfel de convingeri şi principii s-ar putea identifica. Toate religiile împărtăşesc anumite convingeri fundamentale privind modul cum trebuie să se comporte oamenii unii faţă de alţii, pentru ca să asigure supravieţuirea şi coeziunea unei comunităţi umane. Cea dintâi Conferinţă Mondială a Religiilor pentru Pace, WCRP (De fapt, Conferinţa Mondială privind Religia şi Pacea), ţinută la Kyoto, Japonia, în 1970, deja a formulat un set de astfel de convergenţe în propria sa declaraţie finală. În cartea sa intitulată: *Global Responsibility. In Search of a New Ethic* (*Responsabilitatea Globală. În căutarea unei noi Etici Mondiale*, 1990), Hans Küng se referă explicit la acest precedent timpuriu din care a ieşit ulterior mult mai

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Cu prilejul inaugurării Complexului interreligios a fost bătută o plachetă

complexa "Declaraţie vizând Etica Globală"[8].

Declaraţia din 1993 începe cu o descriere scurtă a crizei fundamentale a lumii noastre prezente, interdependente şi în acelaşi timp divizate cum este, şi prin urmare aflată în disperată nevoie de "o viziune a popoarelor trăind paşnic împreună". Ea afirmă că "nu va exista o ordine globală mai bună fără o etică globală" şi exprimă convingerea că "tradiţiile noastre religioase şi etice, adeseori vechi de milenii oferă o etică ce convinge şi se poate practica de către toate persoanele – bărbaţi şi femei de bine, religioşi şi ne-religioşi".

Această etică se fundamentează pe două principii fără de care nici o comunitate umană sau societate nu poate supravieţui: Mai întâi, ceea ce este comun tuturor fiinţelor umane este omenescul lor, *humanum*, şi prin urmare "orice fiinţă umană trebuie tratată cu omenie", potrivit cu demnitatea umană inalienabilă a lui sau a ei. Faptul pare foarte ritos (*formal*) şi de aceea Declaraţia continuă explicând sensul acestor cuvinte invocând un al doilea principiu, "care se găseşte şi a persistat în multe tradiţii religioase şi etice ale omenirii..." Principiul este cunoscut drept "Regula de Aur" (*the Golden Rule*) a reciprocităţii: "Ceea ce vrei să ţi se facă ţie, fă şi tu altora". Este şocant să descoperim că această regulă fundamentală de comportare umană apare deja în Analectele Maestrului chinez Confucius, cu cinci secole înainte de Iisus Hristos, şi se pot găsi, într-adevăr, în diverse formulări, în învăţătura tuturor religiilor[9]. Ea s-a adoptat şi de filosofi neangajaţi religios, ca de pildă Immanuel Kant, iar eu am descoperit de curând chiar o extensiune modernă a Regulii de Aur iniţiale către domeniul intervenţiei umanitare formulată de filosoful francez neangajat religios, Luc Ferry, drept principiu de bază al eticii profane contemporane: "*Ne laisse pas faire a autrui ce que tu ne voudrais pas qu'on te fasse*"[10] – "Nu permite să se facă altora ceea ce nu doreşti să ţi se facă ţie".

Declaraţia de la Chicago continuă cu translarea acestor două principii în patru sfere centrale ale vieţii umane şi avansează patru "directive irevocabile" care trebuie să călăuzească şi să susţină o civilizaţie umană adevărată.

1) Angajarea faţă de o civilizaţie a non-violenţei şi a respectului faţă de viaţă, amintind vechea poruncă: "Să nu ucizi ! – Să ai respect pentru viaţă !"

2) Angajarea faţă de o civilizaţie a solidarităţii şi o ordine economică dreaptă: "Să nu furi – Tranzacţionează cinstit şi echitabil !"

3) Angajarea faţă de o civilizaţie a toleranţei şi o viaţă plină de adevăr: "Să nu minţi ! – Vorbeşte şi lucrează sincer !"

4) Angajarea faţă de o civilizaţie a drepturilor egale şi a parteneriatului între bărbaţi şi femei: "Să nu comiţi imoralitate erotică ! – Respectaţi-vă şi vă iubiţi unul pe altul !"

Cei familiarizaţi cu tradiţia creştină şi cu cea iudaică vor recunoaşte uşor glasul celor patru porunci ale Decalogului. Extraordinara descoperire constă însă în faptul că aceste linii directoare pentru comportamentul uman pot fi găsite în toate religiile şi, de asemenea, în eticile ne-religioase şi pot, prin urmare, să formeze baza pentru o etică umanistă; umanistă în sensul că ea poate fi acceptată de către toate fiinţele umane. Un lider buddhist de la Parlamentul din Chicago a spus că prin cele patru directive el a putut să audă glasul lui Buddha. Alţii vor auzi glasurile propriilor lor tradiţii religioase sau filosofice. Într-aceasta rezidă valoarea singulară a Parlamentului de la Chicago şi a Declaraţiei de la Chicago. Pentru prima oară în istoria religiilor un grup reprezentativ de lideri din toate religiile din lumea largă au fost de acord asupra unui set de linii călăuzitoare etice.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Fiindcă aveți textul românesc al Declarației în mâinile dumneavoastră, nu am nevoie să vă explic mai în amănunt cum s-au alcătuit capitolele, unul după altul, în baza aceloraşi cadre paralele, inclusiv exemplele a ceea ce s-ar putea lucra potrivit cu aceste linii directoare. Declarația se încheie cu un apel: Este necesară o transformare a inimilor şi a conştiinţelor pentru a se crea etica globală.

Citind toată Declarația de la Chicago, am putea considera că ea rămâne la un nivel destul de general. La acest punct, permiteți-mi să subliniez importanța vitală a deosebirii dintre *etică* şi *etici* (subl. trad.). În limbajul englezesc, "ethic" (moral, de fapt, *n.t.*) înseamnă un set de valori fundamentale, de etaloane şi de linii călăuzitoare pentru comportament, fapt care nu dă răspunsuri cu privire la modul cum să se procedeze în fiecare situație concretă sau în domenii specifice ale activității umane. Aceste detalii sunt exprimate în morala specifică, "*ethics*", ca sistem de norme. În lumea noastră pluralistă şi foarte complexă, formată din multe culturi, desigur că nu ar avea sens să generăm o "etică" globală (*global* "*ethics*"), pretinzând să reglementeze la nivelul globului tot felul de probleme specifice. În multe dintre aceste probleme specifice învățăturile religios-morale diferă mult unele de altele iar la nivel de etică ("*ethics*") adeseori nu este posibil consensul interreligios. Să ne gândim la teme ca avortul, euthanasia, comportarea erotică, mariajul şi divorțul şi aşa mai departe. O "etică" globală este însă necesară şi posibilă spre a se asigura o bază comună pentru coeziunea comunității umane. Etica Globală ar trebui să contureze eticile specifice. Transferul Eticii Globale în diverse etici specifice constituie una dintre sarcinile procesului continuu al Proiectului de Etică Globală, iar asupra acestui fapt se va concentra capitolul următor.

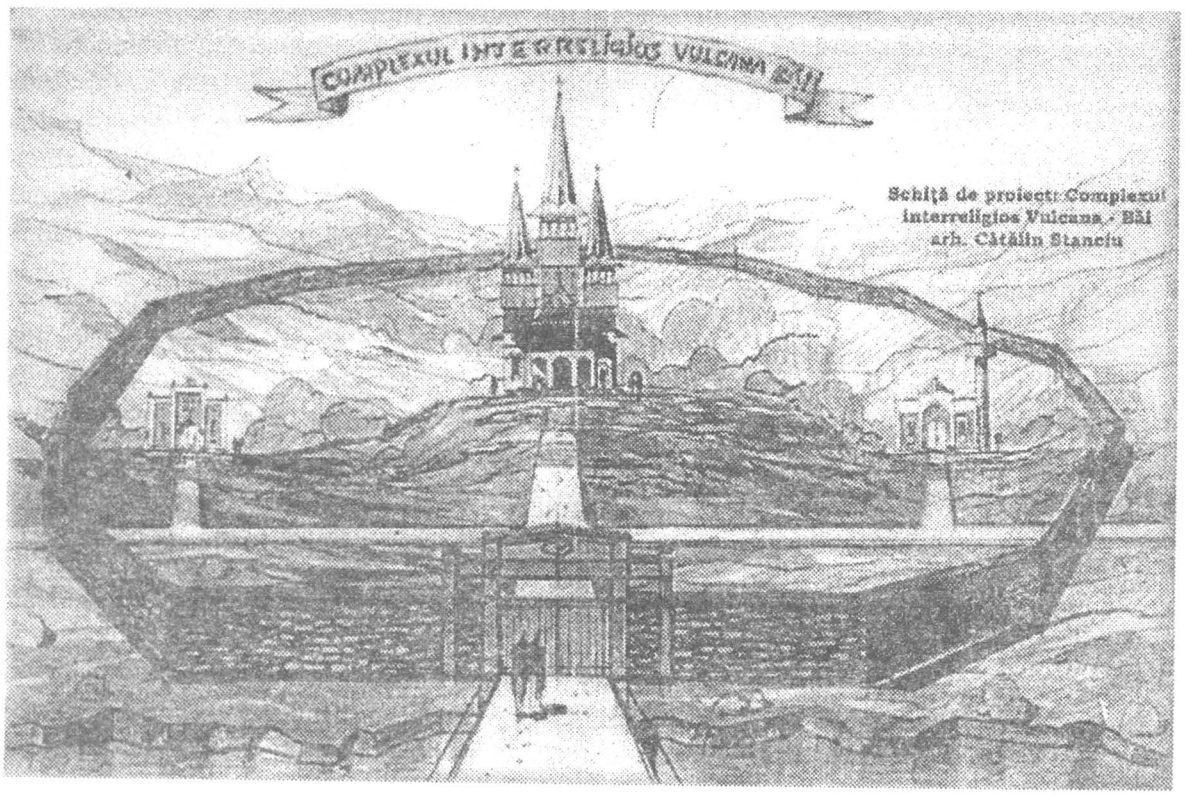

Schiță de proiect: Complexul interreligios Vulcana-Băi
arhitect Cătălin Stanciu

3. Proiectul de Etică Globală – un proces în desfășurare

Parlamentul de la Chicago din 1993 a constituit un punct central dintr-o linie de gândire programatică şi care, aşa cum am mai spus, a început cu mult înainte şi a fost prezentată publicului larg în anul 1990. "Declarația vizând Etica Globală" a apărut ca program într-un apel interreligios, internațional. A fost clar însă că acest eveniment s-a considerat doar ca un pas principal din cadrul procesului continuu "vizând" Etica Globală şi a invitat la concretizare pe mai departe. Capitolul final al Declarației menționează trei

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

domenii în care Etica Globală ar trebui să se aplice într-un mod mai concret:

1) Discuțiile pe anumite teme etice disputate să se continue pe marginea liniilor directoare ale Declarației. Astfel de domenii să includă: bioetica, etica erotică, etica mijloacelor de comunicare în masă și ale științei, etica în economie și în politică;

2) Să se elaboreze Coduri de etică profesională potrivit cu Declarația, printre altele pentru: medici, oameni de știință, oameni de afaceri, jurnaliști și politicieni;

3) Variatele comunități religioase (*faith communities*) să-și formuleze propriile etici specifice privind profundele probleme umane, ca de pildă viața și moartea, suferința și vinovăția, compasiunea și bucuria.

Procesul de continuare a răspândirii Eticii Globale se desfășoară la diverse niveluri. Trei momente ale procesului sunt de o însemnătate deosebită:

a) Nașterea Fundației pentru Etica Globală (*Global Ethic Foundation*) la Tübingen în 1995 și activitățile ei;

b) "Declarația privind Răspunderile Omului" (*Declaration of Human Responsibilities*) a Consiliului de Interacțiune;

c) Procesul de pregătire pentru cel de-al Treilea Parlament al Religiilor Lumii de la Cape Town din decembrie 1999.

a) Fundația pentru Etica Globală

Inițial, cea mai mare parte din lucrarea privind Proiectul de Etică Globală s-a efectuat de către Institutul pentru Cercetări Ecumenice din cadrul Universității din Tübingen sub conducerea lui Hans Küng, împreună cu o echipă eficientă de colegi, cadre universitare și din administrație, cu înaltă calificare și dăruire. În anul 1996, Hans Küng a împlinit vârsta pensionării și, ca urmare, institutul său cu toată infrastructura lui nu a mai fost disponibil pentru desfășurarea activităților legate de proiectul de Etică Globală. Însă, cu puțin înainte de 1995, s-a produs un eveniment providențial și hotărâtor. Un om de afaceri german, în vârstă de 77 de ani, și-a vândut compania și era în căutarea unei instituții angajate față de o cauză pe care ar putea să o sprijine deplin și căreia să-i doneze o importantă parte din averea sa. Persoana, Contele Karl Konrad von der Groeben, s-a întâmplat să lectureze cartea lui Hans Küng despre *Responsabilitatea Globală* și a fost șocat de ideile pe care le-a simțit că răspund exact societății de care este nevoie la acest moment din istorie și pe care avea bunăvoința să o sprijine. Din această întâlnire s-a născut Fundația de Etică Globală, întemeiată de Contele von der Groeben și inaugurată oficial la 23 octombrie 1995, cu Hans Küng ca președinte. Fundația a permis echipei de Etică Globală să-și continue lucrarea fără întrerupere după retragerea lui Hans Küng de la Universitate. Eu am fost privilegiat să fiu invitat personal de Hans Küng în anul 1998, ca să mă alătur Fundației ca noul ei Coordonator de Program Academic, după 13 ani de serviciu ca Secretar-General European al Conferinței Mondiale a Religiilor pentru Pace (Conferința Mondială privind Religia și Pacea, WCRP).

Scopul Fundației îl constituie cercetarea interculturală și interreligioasă, instrucția și întrunirile, tot ce se referă la promovarea Eticii Globale. Nu este doar o altă organizație interreligioasă, ci are un obiectiv larg de activități, dintre care voi menționa doar câteva.

Sfera de cercetare include, desigur, activitatea curentă de vorbire și scriere a lui Hans Küng prin țările lumii, în instituții academice și religioase, ca și la marile conferințe ale economiștilor și ale politicienilor. Dar și colegii din cealaltă echipă sunt invitați constant să vorbească și să scrie ocazional pe teme legate de Etica Globală. Punerea în practică a proiectului în diferite domenii specifice ale societății și-a găsit expresia în publicarea a două volume majore până în acest moment: *A Global Ethic for Global Politics and Economics*[11] și *Sciences and Global Ethic*, cea de-a doua fiind disponibilă până acum numai în limba germană[12]. În această carte, specialiști eminenți în științe umane, în economie și în științe politice răspund cerințelor Eticii Globale din punctul de vedere specific al propriului lor domeniu. Pentru a duce mai departe receptarea Proiectului de Etică Globală în cadrul religiilor și al civilizațiilor lumii, s-au ținut conferințe academice în China și în India. Ele au testat Etica Globală vis-à-vis de zestrea eticii tradiționale chineze și indiene și a identificat multe domenii de convergență[13]. Alte Conferințe sunt în pregătire în

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

momentul de față, precum și întruniri similare de etică islamică.

Activitățile de instrucție au drept scop promovarea Eticii Globale în toate straturile societății. Multe conferințe pentru pregătirea adulților din instituțiile zonale și locale, atât religioase cât și laice servesc acestui scop. O atenție deosebită se acordă domeniului educației și școlilor. Un grup de cadre didactice, lucrând strâns cu Fundația, a pregătit material pentru clasă privind Etica Globală, care va fi distribuit în întregul sistem de învățământ din Germania, și posibil și în Elveția. Un concurs al cadrelor didactice pe tema Eticii Globale s-a organizat de către Fundație în Germania în anul 1997-1998. Juriului i s-au prezentat 52 de proiecte pentru clasă; 16 dintre ele au fost premiate și vor fi publicate într-un manual în două volume pentru cadrele didactice. Un concurs asemănător are loc în momentul de față în Elveția.

În fine, Fundația ajută la întrunirile interreligioase concentrate asupra Eticii Globale, cum s-a întâmplat, de exemplu, la o tabără de vară interreligioasă pentru tineri evrei, creștini și musulmani din Austria, ținută în 1997. Hans Küng și membri din conducerea Fundației iau parte ocazional la marile evenimente ale altor organizații interreligioase, ca de exemplu WCRP, sau Parlamentul Religiilor Lumii. Hans Küng și cu mine vom participa la cea de-a VII-a Adunare Mondială a WCRP din Aman în noiembrie anul acesta, unde Küng va face o prezentare a Eticii Globale în cadrul unui grup de lucru vizând Drepturile Omului. Fundația de Etică Globală poate fi considerată drept "organul executiv" al Proiectului de Etică Globală, care inițiază proiecte și răspunde la cererile și invitațiile altora. Scopul primar este de a lua legătura cu grupuri de multiplicatori și de a coopera cu alții pentru a promova o atitudine de jos în sus față de Etica Globală.

b) Consiliul pentru Interacțiune

Una dintre cele mai semnificative apariții internaționale în acest proces în desfășurare o constituie legătura dintre Consiliul pentru Interacțiune al foștilor șefi de State sau de Guverne cu Proiectul de Etică Globală. Faptul se datorează în special președintelui său, Helmut Schmidt, fostul Cancelar al Republicii Federale a Germaniei, interesat în probleme etice. Hans Küng a fost abordat de acest Consiliu eminent pentru a ajuta la redactarea unei *Declarații privind Responsabilitățile Omului* (*Declaration of Human Responsibilities*). O astfel de Declarație s-a considerat de către Consiliu ca răspuns potrivit la faptul că Drepturile Omului riscă deseori să fie înțelese ca detașate de obligațiile sau de răspunderile corespunzătoare, în primul rând din partea acelora care sunt răspunzători pentru încălcarea Drepturilor Omului. Declarația s-a adoptat de către Consiliu în anul 1997 și se speră să-și găsească drumul spre Națiunile Unite. Ea se fundamentează în mare măsură pe Declarația de la Chicago și trebuie înțeleasă ca suport pentru Declarația Universală a Drepturilor Omului din punct de vedere etic[14]. Hans Küng citează adesea adagiul roman: "Quid leges sine more (*mores*, în text)?" – "Ce sunt legile fără o temelie morală?" Slăbiciunea Drepturilor Omului se datorează în parte lipsei de conștiință etică și de voință etică de partea celor care ar trebui să le pună în practică.

c) Cel de-al Treilea Parlament al Religiilor Lumii, Cape Town, 1999

În prima săptămână a lunii decembrie 1999 se va întruni la Cape Town cel de-al Treilea Parlament al Religiilor, urmându-le pe cele ținute la Chicago în 1983 și în 1993. Parlamentul de la Chicago din 1993 a prezentat și a adoptat "Declarația vizând Etica Globală", iar una dintre principalele sarcini ale Parlamentului de la Cape Town va fi să brodeze pe baza procesului din ultimii șase ani și să concretizeze și mai departe Proiectul de Etică Globală. Aceasta se va face pe baza documentului *Chemări către Instituțiile noastre Îndrumătoare*, către acele instituții care joacă un rol decisiv în societate: guvernare, afaceri, religii, învățământ, mass-media, știință și artă. Acestor instituții li se va cere să adopte principiile și directivele Eticii Globale și să le aplice la chestiuni concret. *Chemările* se fundamentează direct pe Declarația de la Chicago din 1993. Echipa din Tübingen a Fundației de Etică Globală s-a angajat puternic în procesul pregătitor al *Chemărilor*. Redactarea finală reflectă propunerile structurale și consistente elaborate de către Fundație. Hans Küng va lua parte activă la Parlamentul de la Cape Town, pentru ca să sprijine și să promoveze pe mai departe acest proces.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Ideea şi proiectul de Etică Globală au stârnit deja largi ecouri pozitive, inclusiv de la politicieni eminenți, şefi de Stat şi de Guverne, din învățământ, de la oameni de afaceri şi de la conducători de religii şi de instituții. Nevoia de o bază fundamentală pentru orientarea etică se simte acut. Sunt sigur că aşa este cazul şi aici, în România, unde multe persoane sunt încă afectate de dificultățile economice şi de altă natură legate de procesul de tranziție care poate deseori să provoace un gol de orientare (*void of orientation*) şi de pespectivă. Armonia comunităților religioase constituie o componentă-cheie a armoniei din societate şi mi se pare că de la ultima mea vizită în România din 1993 s-au produs lucruri extraordinar de pozitive aici, în special în domeniul întâlnirilor ecumenice şi interreligioase şi al dialogului. Dacă religiile din această țară, la orice nivel, împreună reflectează asupra bazei lor etice comune şi vechi de secole, sunt sigur că ele pot oferi o contribuție de o extraordinară valoare la binele societății în general. Pot să existe multe căi de a promova Etica Globală în această țară şi stă la îndemâna dumneavoastră să le identificați pe cele mai utile.

Religiile au o răspundere specială deoarece ele ating cele mai de jos pături sociale şi sunt adesea angajate în educație, fie în şcoli, fie la nivelul obişnuit. Ele pot să ajungă la conştiința şi la inimile oamenilor, şi exact în aceasta constă apelul Declarației de la Chicago: "Pământul nu poate fi schimbat spre mai bine decât dacă şi conştiința indivizilor se schimbă".

Vă mulțumesc încă o dată că m-ați invitat ca mesager al acestui apel.

Note bibliografice:

1. Hans Küng / Helmut Schmidt (editori), *A Global Ethic and Global Responsibilities. Two Declarations*. London, SCM 1998, p. 41-42.
2. Samuel P. Huntington, *The Clash of Civilizations?*, în: "Foreign Affairs", 72, 1993, nr. 3, p. 22-49.
3. Douglas Johnston / Cynthia Sampson (editori), *Religion: The Missing Dimension of Statecraft*, Oxford, 1994.
4. Hans Küng, *Christianity and the World Religions. Path of Dialogue with Islam, Hinduism and Buddhism* (With Josef van Ess, Heinrich von Stietencron and Heinz Bechert), London and New York, 1986, retip. în 1993.
5. Hans Küng / Julia Ching, *Christianity and Chinese Religions*, New York and London, 1989, reedit. 1993.
6. Hans Küng, *Global Responsibility. In Search of a New World Ethic*, London, SCM, 1991, p. XVI.
7. Hans Küng, *The History, Significance and Method of the Declaration Toward a Global Ethic*, în: Hans Küng / Helmut Schmidt (editori), *A Global Ethic and Global Responsibilities. Two Declarations*. London, SCM 1998, p. 44-72; vezi şi: Hans Küng / Karl-Josef Kuschel, *The Declaration of the Parliament of the World's Religions*, London, SCM, 1993 / New York, Continuum, 1993.
8. Hans Küng, *Global Responsibility. In Search of a New World Ethic*, London, SCM, 1991, p. 63.
9. O listă a tuturor astfel de formulări este prezentată la Hans Küng / Helmut Schmidt (editori), *A Global Ethic and Global Responsibilities. Two Declarations*. London, SCM, 1998, p. 68-69.
10. Luc Ferry, *L'homme-Dieu ou le Sens de la vie*, Paris: Grasset (Livre de Poche), 1996, p. 130-133.
11. Hans Küng, *A Global Ethic for Global Politics and Economics*, London, SCM, 1997.
12. Hans Küng / Karl-Josef Kuschel (editori), *Wissenschaft und Weltethos*, München, Piper, 1998.
13. Declarațiile lor finale sunt retipărite la Hans Küng / Helmut Schmidt (editori), *A Global Ethic and Global Responsibilities. Two Declarations*. London, SCM, 1998, p. 125-133.
14. Pentru textul Declarației şi comentarii, vezi: Hans Küng / Helmut Schmidt (editori), *A Global Ethic and Global Responsibilities. Two Declarations*. London, SCM, 1998.

Traducere după originalul în limba engleză de Pr. conf. dr. Alexandru I. STAN
București, 10 septembrie 1999

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Agenda culturală

"Perfecționarea profesională a bibliotecarilor în Europa"

Sub egida Institutului Goethe, Consiliului Britanic, Institutului Francez, **ABIR** și **ABIDOB**, în zilele de 11-12 octombrie 1999, la Institutul Goethe din București a fost organizat Simpozionul internațional cu tema "Perfecționarea profesională a bibliotecarilor în Europa". Coordonatorii Simpozionului: **Ulrich Ribbert**, - Director al Bibliotecii Institutului Goethe din București, **Anca Rusescu**, - Bibliothécaire en Chef, Institut Français de Bucarest, **Șerban Mestecăneanu**, - Library and Information Services Manager, The British Council, **Florin Rotaru**, - Director al Bibliotecii Municipale "Mihail Sadoveanu" din București, Președinte **ABIDOB**, conf. univ. dr. **Mircea Regneală**, - Președinte **ABIR**, Biblioteca Centrală Universitară.

În deschiderea Simpozionului au vorbit prof. univ. dr. **Ion Stoica** (Universitatea din București), dr. **Christiane Krämer-Hus-Hus** (director adjunct al Institutului Goethe din București), **Gönke Roscher** (referent cultural al Ambasadei Germaniei), prof. **Jacques Barrat** (consilier de cooperare și acțiune culturală, directorul Institutului Francez din București) și **Gabriela Massaci** (director Informare, Consiliul Britanic România).

Au prezentat referate: Dr. **Gernot Gabel** (Köln): "Perfecționarea profesională a bibliotecarilor în Germania", expunere cu exemple; **Margaret Watson** (Newcastle): "Prefecționarea profesională în domeniul biblioteconomiei și științei informării în Marea Britanie"; **Philippe Debrion** (Paris): "Evoluția meseriei de bibliotecar și perfecționarea profesională: experiența de la Saint-Quentin-en-Yvelin"; **Marilena Guga** (Ministerul Culturii): "Perfecționarea profesională a bibliotecarilor din rețeaua Ministerului Culturii"; **George Corbu** (Ministerul Educației Naționale): "Perfecționarea profesională a bibliotecarilor din rețeaua Ministerului Educației Naționale".

Fiecare referat a fost urmat de discuții, pe marginea multor aspecte ale muncii bibliotecarilor din țările respective, și a problemelor care stau în fața perfecționării profesionale a bibliotecarilor din țara noastră.

Concluziile Simpozionului au fost formulate de prof. univ. dr. **Ion Stoica**, Director al Bibliotecii Centrale Universitare din București.

Au participat bibliotecari din București și din Brașov, Buzău, Craiova, Cluj-Napoca, Iași, Satu-Mare, Ialomița, Suceava, Târgoviște, Timișoara și Vaslui.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Calendarul evenimentelor culturale
octombrie 1999

♦ 1 octombrie 1899. 100 de ani de la moartea lui **Anton C. Bacalbaşa**, publicist şi scriitor (21.02.1865 - 1.10.1899)

♦ 1 octombrie 1909. 90 de ani de la **apariţia**, la Bucureşti, a revistei lunare **"Activitatea tinerimii"**

♦ 1 octombrie 1919. 80 de ani de la naşterea pictoriţei **Corina Beiu-Angheluţă**

♦ 1 octombrie 1929. 70 de ani de la naşterea scriitorului **George Niculescu-Mizil**

♦ 1 octombrie 1929. 70 de ani de la naşterea regizorului de film **Gheorghe Vitanidis** (1.10.1929 - 25.11.1994)

♦ 1 octombrie 1934. 65 de ani de la **apariţia**, la Iaşi, a revistei **"Manifest"**

♦ 1 octombrie 1954. 45 de ani de la **premiera**, la Teatrul Naţional din Bucureşti, a piesei **"Citadela sfărâmată"** de **Horia Lovinescu**

♦ 2 octombrie 1409. 590 de ani de la **atestarea documentară a celei mai vechi pisanii româneşti**, cea de la biserica din Streisângeorgiu (judeţul Hunedoara)

♦ 2 octombrie 1869. 130 de ani de la naşterea lui **Mohandas Karamchand Gandhi**, militant de seamă al mişcării indiene de eliberare (2.10.1869 - 30.01.1948)

♦ 3 octombrie 1839. 160 de ani de la naşterea lui **Teodor T. Burada**, teatrolog, muzicolog, folclorist şi violonist (3.10.1839 - 17.02.1922)

♦ 4 octombrie 1669. 330 de ani de la moartea pictorului olandez **Harmensz van Rijn Rembrandt** (15.07.1606 - 4.10.1669)

♦ 4 octombrie 1919. 80 de ani de la naşterea pictorului **Constantin Dipşe**

♦ 4 octombrie 1934. 65 de ani de la naşterea actorului şi poetului **Mircea Albulescu**

♦ 5 octombrie 1864. 135 de ani de la moartea scriitorului **Imre Madách** (21.01.1823 - 5.10.1864)

♦ 5 octombrie 1929. 70 de ani de la naşterea criticului şi istoricului literar **Ion Dodu Bălan**

♦ 6 octombrie 1929. 70 de ani de la naşterea pictorului **Ion Sălişteanu**

♦ 7 octombrie 1849. 150 de ani de la moartea poetului american **Edgar Allan Poe** (19.01.1809 - 7.10.1849)

♦ 8 octombrie 1864. 135 de ani de la naşterea scriitorului sârb **Branislav Nusici** (8.10.1864 - 9.01.1938)

♦ 8 octombrie 1914. 85 de ani de la moartea lui **Dimitrie Sturdza**, politician şi economist renumit al României moderne (10.03.1833 - 8.10.1914)

♦ 8 octombrie 1919. 80 de ani de la naşterea violonistului şi dirijorului **Ionel Budişteanu**

♦ 8 octombrie 1924. 75 de ani de la moartea scriitorului rus **Valeri Iakovlevici Briusov** (1.12.1873 - 8.10.1924)

♦ 8 octombrie 1929. 70 de ani de la naşterea poetului **Alexandru Andriţoiu** (8.10.1929 - 2.10.1996)

♦ 8 octombrie 1929. 70 de ani de la naşterea poetului **Dumitran Frunză**

♦ 8 octombrie 1939. 60 de ani de la moartea prozatorului şi dramaturgului **George Mihail Zamfirescu** (13.10.1898 - 8.10.1939)

♦ 8 octombrie 1964. 35 de ani de la **premiera**, la Bucureşti, a filmului **"Străinul"**, ecranizare de Mihai Iacob, după romanul lui Titus Popovici

♦ 10 octombrie 1909. 90 de ani de la naşterea scriitorului **István Horváth** (10.10.1909 - 4.01.1977)

♦ 11 octombrie 1929. 70 de ani de la naşterea actriţei **Olga Tudorache**

♦ 12 octombrie 1924. 75 de ani de la moartea scriitorului francez **Anatole France** (16.04.1844 - 12.10.1924)

♦ 12 octombrie 1934. 65 de ani de la naşterea istoricului **Alexandru Zub**

♦ 14 octombrie 1914. 85 de ani de la naşterea istoricului **Ştefan Pascu** (14.10.1914 - 1998)

♦ 14 octombrie 1919. 80 de ani de la naşterea scriitorului **Mircea Şerbănescu**

♦ 14 octombrie 1929. 70 de ani de la naşterea istoricului literar **Nicolae Gheran**

♦ 14 octombrie 1934. 65 de ani de la naşterea scriitoarei **Gizella Hervay**

♦ 16 octombrie 1854. 145 de ani de la naşterea scriitorului irlandez **Oscar Wilde** (16.10.1854 - 30.11.1900)

♦ 16 octombrie 1924. 75 de ani de la naşterea istoricului literar **Lidia Bote**

♦ 17 octombrie 1849. 150 de ani de la moartea compozitorului polonez **Frédéric Chopin** (1.03.1810 - 17.10.1849)

♦ 17 octombrie 1899. 100 de ani de la naşterea istoricului literar **Gheorghe Cardaş** (17.10.1899 - 1983)

♦ 17 octombrie 1904. 95 de ani de la moartea poetului **Dumitru Theodor Neculuţă** (15.07.1859 - 17.10.1904)

♦ 18 octombrie 1599. 400 de ani de la **desfăşurarea Bătăliei de la Şelimbăr**, în care Mihai Viteazul învinge oastea transilvană condusă de Andrei Báthory

♦ 18 octombrie 1754. 245 de ani de la **inaugurarea, la Blaj, a Şcolii de Obşte**, unde fiii de iobagi învăţau carte

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

în limba română, pregătindu-se să devină "luminătorii satelor"

♦ 18 octombrie 1904. 95 de ani de la moartea lui **Ștefan Petică**, poet, prozator, eseist și dramaturg (5.10.1877 - 18.10.1904)

♦ 19 octombrie 1869. 130 de ani de la nașterea lui **Simion Mehedinți**, geograf român, a pus bazele geografiei moderne a României (19.10.1869 - 14.12.1962)

♦ 19 octombrie 1899. 100 de ani de la nașterea lui **Miguel Angel Asturias**, scriitor și diplomat guatemalez (19.10.1899 - 1974)

♦ 19 octombrie 1929. 70 de ani de la nașterea compozitorului **Dumitru Capoianu**

♦ 20 octombrie 1924. 75 de ani de la nașterea scriitorului **Valentin Silvestru** (20.10.1924 - 26.11.1996)

♦ 20 octombrie 1929. 70 de ani de la moartea lui **Alexandru Davila**, om de teatru și dramaturg, fiu al gen. Carol N. Davila (12.02.1862 - 20.10.1929)

♦ 21 octombrie 1949. 50 de ani de la **înființarea Uniunii Compozitorilor din România**

♦ 22 octombrie. **Ziua Națională a Statului Vatican**: Aniversarea Încoronării Papei Ioan Paul al II-lea (1978)

♦ 22 octombrie 1919. 80 de ani de la nașterea sculptorului **Marius Traian Butunoiu**

♦ 22 octombrie 1939. 60 de ani de la nașterea poetului **A. I. Zăinescu**

♦ 22 octombrie 1944. 55 de ani de la moartea poetului **B. Fundoianu** (14.11.1898 - 22.10.1944)

♦ 24 octombrie. **Ziua Internațională a Națiunilor Unite** (marcată din 1948)

♦ 24 octombrie 1929. 70 de ani de la nașterea artistei decoratoare **Ileana Balotă**

♦ 25 octombrie. **Ziua Armatei Române**

♦ 25 octombrie 1919. 80 de ani de la **apariția**, la București, a revistei literar-artistice bilunare **"Crinul"**

♦ 25 octombrie 1934. 65 de ani de la nașterea poetului **Hans Schuller**

♦ 25 octombrie 1969. 30 de ani de la **premiera**, la Tg. Mureș, a piesei **"Acești îngeri triști"** de **Dumitru Radu Popescu**

♦ 25 octombrie 1974. 25 de ani de la **premiera**, la București, a piesei **"Matca"** de **Marin Sorescu**

♦ 26 octombrie 1884. 115 ani de la moartea scriitorului **Ion Codru Drăguşanu** (1818 - 26.10.1884)

♦ 26 octombrie 1949. 50 de ani de la nașterea poetei **Leonida Lari**

♦ 27 octombrie 1924. 75 de ani de la nașterea scriitorului **Vasile Nicorovici**

♦ 29 octombrie 1924. 75 de ani de la nașterea poetului polonez **Zbigniew Herbert** (29.10.1924 - 28.07.1998)

♦ 29 octombrie 1969. 30 de ani de la moartea pictoriței **Cecilia Cuțescu-Storck** (14.03.1879 - 29.10.1969)

♦ 30 octombrie 1724. 275 de ani de la **începerea construcției bisericii Stavropoleos**, monument de arhitectură din perioada fanariotă

♦ 31 octombrie 1964. 35 de ani de la **premiera** piesei **"Anton Pann"** de **Lucian Blaga**

NOTĂ: Rubrică realizată de colectivul *Serviciului Bibliografic* al Bibliotecii Municipale "Mihail Sadoveanu" București

SPONSOR:
BANCA ROMÂNĂ PENTRU DEZVOLTARE
GROUPE SOCIÉTÉ GÉNÉRALE

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Contents

Paul Cernovodeanu – Foreign Travellers in the Time of the Réglements Organiques 2

Ana Maria Orăşanu – Old Bucharest Buildings: The University 8

Silvia Păun – Gheorghe D. Scraba and the Philosophical Treasure of the Romanian Language 10

Teofil Bălaj – **Miguel Angel Asturias Centenary**: The Colours of the Light 14

Zinoviev – "The West Became Totalitarian" 17

Florin Preda – Memorandum... 22

Mircea Micu – Poems for Mother 24

Teofil Bălaj – Repairs of the "Infinite Column" (III) 26

Günther Gebhardt – The Global Ethics in a Divided World 27

*** The International Symposium "The Librarians' Improvement in Europe" 36

*** The Calendar of Cultural Events – October 1999 37

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA

București, str. Take Ionescu nr. 4,
sector 1, cod poștal 79711
Tel/Fax: 211.36.25
E-mail: abidob1@fx.ro
ISSN 1454-0487

Director: Florin ROTARU
Director artistic: Mircea DUMITRESCU
Redactor șef: Ion HOREA

Secretar general de redacție: Teofil BĂLAJ
Secretar de redacție: Iulia MACARIE

Culegere text: Irina BĂLAN
Tehnoredactare computerizată: Elisabeta BENYI

CUPON

ABONAMENT LA
„BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR"

Numele .....
Prenumele .....
Adresa .....
Cod..... Telefon.....
Solicit abonarea la revista **„Biblioteca Bucureștilor"** pe o perioadă de ..... luni.
Adresa: București, Str. Take Ionescu nr. 4, sector 1, cod poștal 79711.
Anexez chitanța de plată a sumei de ..... lei în contul dvs.
nr. 2511.1-3771.1/ROL BCR sector 1.

ÎN ATENȚIA CITITORILOR DIN ȚARĂ ȘI STRĂINĂTATE

ANUNȚ FOARTE IMPORTANT

Asociația noastră ABIDOB și Biblioteca Municipală București sunt singurele reprezentante din România, în calitate de membre, în asociațiile INTAMEL și EBLIDA începând cu anul 1998. Astfel, revista noastră este unica publicație care vă oferă ultimele noutăți din Comunitatea internațională a bibliotecilor.

Administrația noastră face, prin plata directă sau prin mandat poștal, abonamente la revista lunară **„BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR"**.

Costul unui număr este de 15.000 lei. Cheltuielile de expediere sunt suportate de abonat la primirea publicației. Pentru străinătate: America de Nord, America de Sud, Africa, Asia, Australia, Europa, Asia Mică (Israel, Țările Arabe) - 8 $ per exemplar

Tipărit la Tipografia "Semne"

Redacția revistei "BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR" respectă opțiunile autorilor cu privire la normele ortografice

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

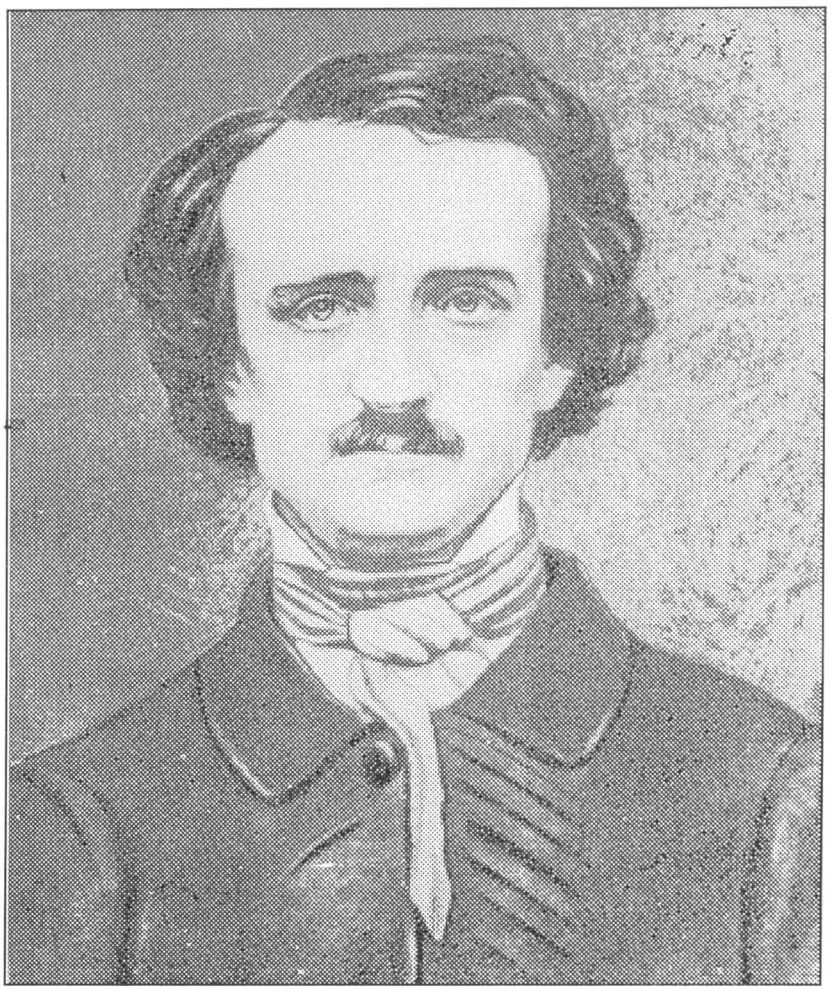

EDGAR ALLAN POE

1809 - 1849

150 de ani de la moarte

"Voi, care citiți acestea, sînteți printre cei vii; eu însă, care le scriu, voi fi plecat de mult pe drumul care duce în tărîmul umbrelor. Şi asta pentru că într-adevăr ciudate lucruri se vor întîmpla şi tainice lucruri vor ajunge să fie cunoscute şi multe secole vor trece pînă cînd oamenii vor găsi aceste mărturii. Şi cînd le vor găsi, mulți nu vor crede şi mulți se vor îndoi de ele, dar cîțiva au să cadă pe gînduri cînd vor vedea aceste litere aici săpate cu un stylus de fier... "

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Centenar

MIGUEL ANGEL ASTURIAS

1899 - 1974

"Un aspect plin de mare intensitate lirică al poeziei lui Miguel Angel Asturias îl constituie oglindirea vieții, gândirii şi speranțelor populației indigene, de care acest descendent al poporului maya, silit să trăiască de ani îndelungați în exil, departe de patrie, se simte legat prin toate fibrele ființei sale…

… Asturias a realizat în vasta sa operă epică una dintre cele mai semnificative, mai complexe şi mai juste reflectări a frământărilor sociale ale Americii Latine de astăzi… "

Francisc Păcurariu

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro